

درس اول

نقش علوم مختلف مانند جغرافیا در بهبود زندگی بشر
انسان در طول تاریخ تلاش کرده است که ناشناخته های جهان هستی را معلوم و با استفاده از علوم مختلف، وضع
زندگی خود را بهبود بخشد.

یکی از علوم می که به جرأت می توان گفت از قدیمی ترین دانش های بشری به شمار می رود، جغرافیا است.
واژه جغرافیا اولین بار توسط کدام دانشمند یونانی به کار برده شد؟
اراتوستن

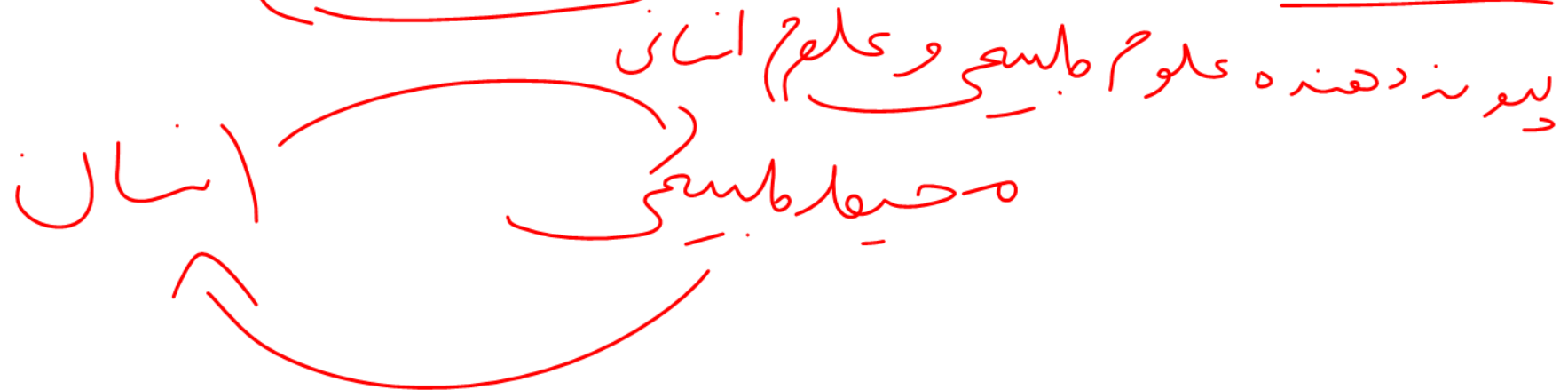
مفهوم لغوی جغرافیا
جغرافیا شامل کلمات (GEO زمین) و (GRAPHY ترسیم) می باشد
یعنی ترسیم زمین.

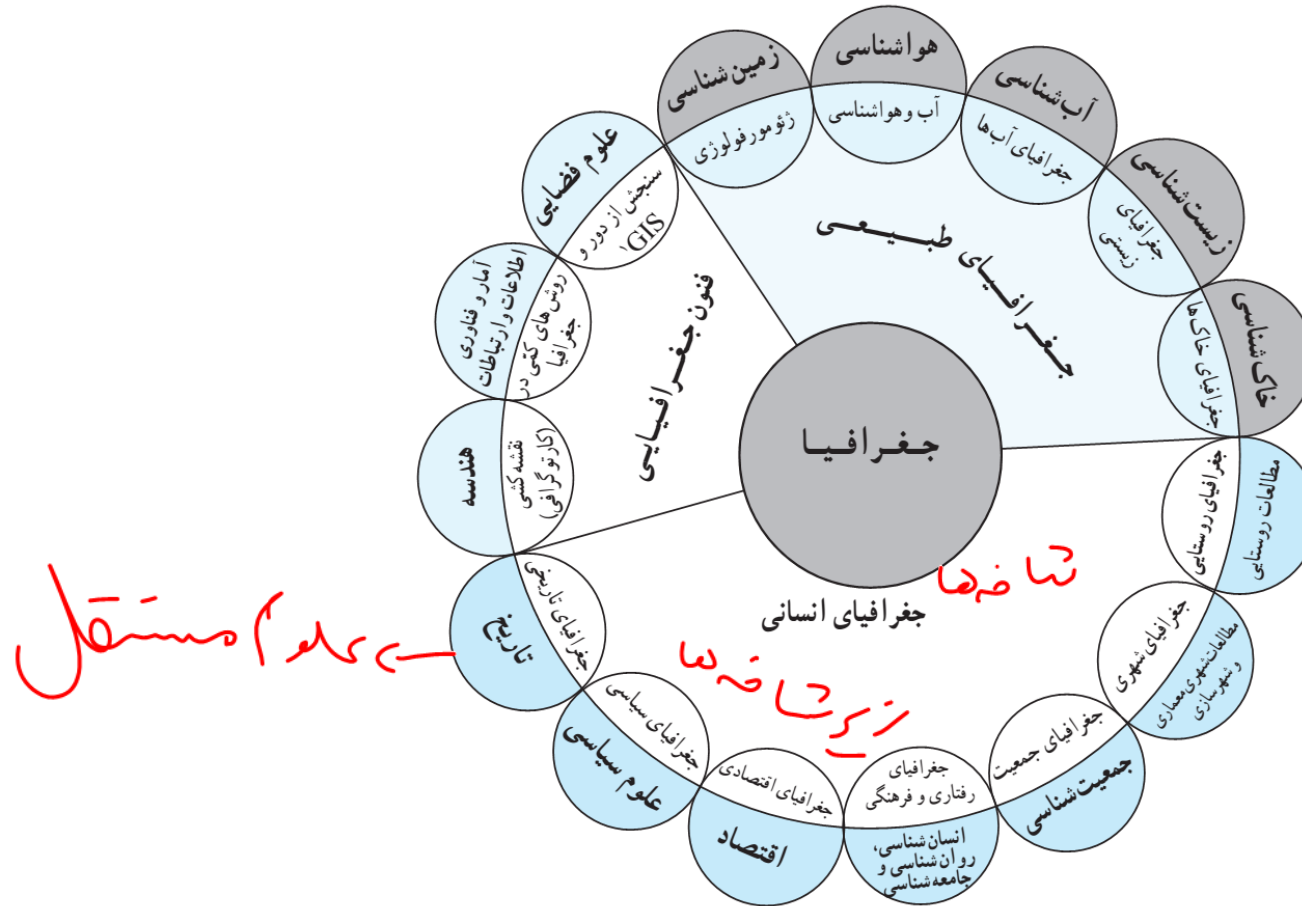
تعریف جغرافیا از نظر اراتوستن
«مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان»

محیط طبیعی

اهمیت دانش جغرافیا

جغرافیا آن قسمت از دانش بشری است که به انسان کمک می کند با ویژگی های طبیعی و انسانی و روابط بین آنها در محیط آشنا شود و از آنها در جهت بهبود زندگی خویش استفاده کند.

مفاهیم اساسی دانش جغرافیا

۱- مکان

۲- روابط متقابل انسان با محیط

اطلاع از مفاهیم پایه ای هر علم برای درک آن لازم و ضروری است؛ به همین دلیل با برخی از مهم ترین مفاهیم

جغرافیا آشنا می شویم که مکان و روابط متقابل انسان با محیط است.

۱- مکان

تعریف مکان:

بسیاری از فعالیت های انسان در جا و محل معینی انجام می شود. این جا و محل را مکان مینامند؛ به طور مثال: خانه، مزرعه، مدرسه و کارخانه هر کدام، مکان است.

نحوه تغییر شکل مکان ها

در هر مکان، پدیده های مختلفی هستند که بر یکدیگر تأثیر گذاشته و به نوبه خود از هم تأثیر می پذیرند؛ به طور مثال یک روستا را در نظر بگیرید که خاک، آب، سرمایه و نیروی انسانی آن بر نوع اشتغال آن تأثیر می گذارد. این روند تأثیرگذاری و تأثیرپذیری به صورت جریانی پیوسته در مکان ادامه دارد و سبب تغییر شکل مکان ها می شود.

۲- روابط متقابل انسان با محیط

دو عامل مهم در جغرافیا: ؟

انسان و محیط دو عامل مهم در علم جغرافیا است.
محیط طبیعی، مجموعه ای متعادل است.

انسان چگونه توانست تا از محیط خود بهره مند شود؟
با ورود انسان،

زمینه های تغییر در محیط فراهم می شود. هوش و استعداد انسان به او در جهت تغییر کمک میکند تا از محیط خود بهره مند شود.

چه عواملی موجب گسترش دسترسی انسان بر محیط شود؟
در دهه های اخیر، فناوری به کمک انسان آمده و سبب شده است که انسان در محیط، تأثیر بسیاری بگذارد. فناوری های جدید، انسان را قادر به بهره برداری از اعماق زمین کرده و میزان دسترسی انسان را گسترش داده است.

محیط جغرافیایی از تعامل بین محیط طبیعی و محیط انسانی به وجود می آید.

شکل ۶ - سازه های آبی شوشتر - نماد رابطه صحیح انسان با محیط - خوزستان

محیط جغرافیایی چیست و چگونه به وجود می آید؟

انسان برای رفع نیازهای خود به تغییر محیط دست می زند و در نتیجه محیط طبیعی به محیط جغرافیایی تبدیل می شود.

کشاورزی و رفع نیازها

قطع بی رویه درختان جنگل

دو گونه عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی

۱- درک توان ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها

۲- نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته ها

به نظر شما کدام یک از این عملکردها تعادل محیط را در مدت طولانی حفظ می کند؟

کشاورزی در حدی که فقط نیازهای انسان را تامین کند تعادل محیط را در مدت طولانی حفظ می کند.

کل نگرى يا ديد ترکيبي در جغرافيا
روش مطالعه در جغرافيا
کلى نگرى يا ديد ترکيبي

چرا روش مطالعه در جغرافيا کلى نگرى يا ترکيبي است؟
چگونگى شکل گيرى محيطهاى جغرافيايى، که حاصل روابط متقابل انسان و محيط است، سبب مى شود جغرافى دان با ديد ترکيبي يا کل نگرى، موضوعات را مطالعه و بررسى کند؛ زيرا اجزاء و عوامل محيط جغرافيايى در ارتباط با يك ديگر عمل مى کنند.

اهميت ديد ترکيبي براى جغرافى دان
ديد ترکيبي به جغرافيدان کمک مى کند تا به طور همه جانبه و جامع، پديده ها را با تمام ويژگى هاى آن در يك مکان مورد مطالعه قرار دهد؛

سوالیات

۱ - یافتن پاسخ کدام پرسش در حیطه «دانش جغرافیا» قرار دارد؟

- ۱ چرا با افزایش ارتفاع، دمای هوا کاهش می یابد؟ فیزیکی
 - ۲ چرا میزان مقاومت سنگ ها در برابر هوازدگی متفاوت است؟ زمین شناسی
 - ۳ جنگ جهانی دوم چگونه به شکل گیری کشورهای جدید انجامید؟ علوم سیاسی
 - ۴ منابع معدنی یک ناحیه چگونه منجر به شکل گیری یک شهر صنعتی می شود؟ جغرافیای انسانی
- طبیعی

۲ - کدام یک از موارد زیر در رابطه با مفاهیم اساسی دانش جغرافیا به ترتیب درست و یا نادرست است؟

الف) به یک واقعیت یا رویداد جغرافیایی که محسوس و مشهود شده باشد، «پدیده» گفته می شود. ✓

ب) انسان در نتیجه تغییر در محیط طبیعی را به محیط انسانی تبدیل می کند. ✓

ج) محیط طبیعی، مجموعه ای متعادل است و با ورود انسان، زمینه های تغییر در محیط فراهم می شود. ✓

۱ درست- نادرست- درست ۲ درست- نادرست- نادرست ۳ نادرست- نادرست- درست ۴ درست- درست- نادرست

۳ - کدام یک از گزاره های زیر، ذیل مفهوم جغرافیای اقتصادی قرار می گیرد؟

۱ بررسی رابطه تولید با عرضه و تقاضا **اقتصاد**

۲ بررسی میزان تولید با عرضه و صادرات محصول **اقتصاد**

۳ بررسی معیشت گروه های انسانی در مکان های مختلف

۴ بررسی معیشت در طبقات اجتماعی
جامعه شناس (مردم شناس)

جغرافیای اقتصادی

۴ - گزینه درست را انتخاب کنید.

- چرا جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است؟

- ۱ شناخت توان ها و ظرفیت های محیطی بدون دانش جغرافیا ممکن نیست.
- ۲ فعالیت های انسان در محل معینی به نام مکان انجام می شود.
- ۳ جغرافیا علم مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان است.
- ۴ جغرافیا به انسان کمک می کند با ویژگی های طبیعی آشنا شود.

۵ - کدام یک از اقدامات زیر با دید ترکیبی جغرافیا در تعارض است؟

۱. کشت و برداشت مرکبات در استان مازندران ✓

۳. احداث جاده در جنگل های گلستان

۲. زهکشی اراضی ساحلی دریای خزر ✓

۴. کشت گیاه بر روی دامنه ها برای جلوگیری از فرسایش خاک ✓

۶ - از کدام یک از عبارت های زیر، مفهوم کل نگری به درستی استنباط می شود؟

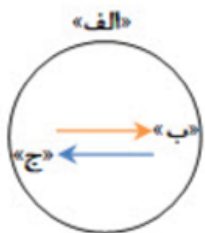
۲ گسترش مناطق مسکونی در نواحی کوهستانی

۱ توسعه خطوط حمل و نقل در جنگل ها

۴ برداشت بی رویه آب از آب های زیرزمینی

۳ احداث موج شکن در سواحل

۷ - با توجه به شکل زیر که بیانگر رابطه مکان و پدیده است، کدام گزینه درست است؟

۲ «الف» (پدیده) - «ب» (مکان) - «ج» (مکان)

۴ «الف» (پدیده) - «ب» (مکان) - «ج» (پدیده)

۱ «الف» (مکان) - «ب» (پدیده) - «ج» (مکان)

۳ «الف» (مکان) - «ب» (پدیده) - «ج» (پدیده)

۸ - گزینه درست را انتخاب کنید.

- یک جغرافی دان برای بررسی مسئله کاهش منابع آب در شهر «الف» سؤالات زیر را مطرح کرده است. با توجه به این سؤالات کدام گزینه با رویکرد این جغرافی دان مطابقت دارد؟

الف) مردم کدام مناطق شهر کمتر با کمبود منابع آب مواجه اند؟

ب) روند کاهش منابع آب چگونه طی شده است؟

ج) کدام فعالیت های انسانی بیشترین تأثیر را در این بحران داشته اند؟

۱ با دید ترکیبی، ابتدا به رکن اساسی جغرافیا، سپس به سیر تحول پدیده و در نهایت روابط متقابل انسان و محیط پرداخته است.

۲ با یک دید کل نگر، تنها بر عوامل انسانی تمرکز کرده و با بررسی روابط متقابل انسان و محیط، به چاره جویی برای این بحران پرداخته است.

۳ با دید ترکیبی، ابتدا به ماهیت پدیده، سپس سیر تحول پدیده و در نهایت روابط متقابل انسان و محیط پرداخته است.

۴ با استفاده از دید کل نگر، به چرایی و سیر تکوین پدیده با تمرکز بر رکن اساسی جغرافیا به چاره جویی برای حل بحران پرداخته است.

۹ - با توجه به متن زیر، پاسخ سؤالات زیر به ترتیب در کدام گزینه نهفته است؟

«دانش آموزی برای موضوع پژوهش خود به سراغ بافت تاریخی استان یزد رفته و شروع به بررسی پیشینه خانه آقازاده ابرکوه می کند. او در طی پژوهش خود درمی یابد که این خانه در میدان امام حسین

، خیابان شهید باهنر، کوچه شهید باهنر نوزدهم قرار داشته و در اواخر دوره قاجاریه توسط استاد رضا، برای آیت الله حاج محمدحسین ابرقویی طراحی و ساخته شده است. در این بنا برای تنظیم هوا و خنکی خانه یک بادگیر با هجده متر ارتفاع و هجده متر مربع مساحت تعبیه شده است.»

(الف) دانش آموز در کدام مرحله از پژوهش خود قرار دارد؟

(ب) طراح و مالک خانه برای خنک شدن بنا چه عملی انجام داده اند؟

(ج) محل قرارگیری این خانه و بادگیر تاریخی بیانگر کدام وضعیت است؟

۱ جمع آوری اطلاعات- تبدیل محیط طبیعی به محیط جغرافیایی- موقعیت

۲ پردازش اطلاعات- تبدیل محیط طبیعی به محیط جغرافیایی- موقعیت

۳ جمع آوری اطلاعات- تبدیل محیط طبیعی به محیط انسانی- مکان

۴ پردازش اطلاعات- تبدیل محیط طبیعی به محیط انسانی- مکان

۱۰ - در بررسی توسعه یک شهر، جغرافی دانان کدام مورد را با کمک علوم مرتبط با فنون جغرافیایی مطالعه می کنند؟

- ۱ امکان مهاجرت پذیری شهر
- ۲ امکان توسعه شهر براساس میزان منابع آب شهر
- ۳ امکان وقوع زلزله
- ۴ امکان گسترش فیزیکی شهر

درس دوم

سوالات کلیدی جغرافیا با توجه به دو تصویر در مورد ریزگردها

سؤال **کجا**، با رکن اساسی جغرافیا یعنی مکان وقوع پدیده ها سروکار دارد. این اتفاق در کجا رخ داده است؟ (جنوب و غرب کشور).

سؤال **چه چیز**، بر ماهیت هر پدیده یا مسئله، دلالت دارد؛ مثال: چه اتفاقی رخ داده است؟ (وجود ریزگردهای بیش از حد مجاز در هوا).

سؤال **چرا**، به علت وقوع پدیده می پردازد. چرا این پدیده به وجود آمده است؟ (تداوم خشکسالی در سال های اخیر).

سؤال **چه موقع**، بر روند زمانی موضوعات می پردازد. چه زمانی این پدیده، شدت می یابد؟ (فصل گرم سال).

سؤال چه کسی یا چه کسانی، انسان و روابط متقابل او را با محیط، مورد توجه قرار می دهد. چه کسانی یا کدام فعالیت ها و

برنامه های انسانی در این پدیده اثر داشته است؟ (بی توجهی به تثبیت خاک) انسان

سؤال چطور، به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می پردازد. زمینه های به وجود آورنده این پدیده چیست؟ (قطع درختان، از

بین رفتن دریاچه ها، باتلاق ها، واحه ها و...)

گردوغبار در شهر اهواز

گردوغبار در مناطق غربی ایران

تخریب جوامع
بسات های
زمینه ها

گام اول:

طرح سؤال و بیان مسئله

نکات مهم در مورد طرح سوال و بیان مسئله توسط پژوهشگر چیست؟

۱- پژوهشگر برای دست یابی به شناخت و آگاهی از مسئله ای که در ذهنش پدید آمده است، ابتدا باید مسئله خود را به صورت

واضح و روشن بیان کند.

۲- بهتر است صورت مسئله به شکل سؤالی، نوشته، و از عبارات خبری یا جملات کلی و نامعلوم جلوگیری شود.

۳- در این مرحله، پژوهشگر از خود می پرسد انجام این پژوهش چه اهمیتی دارد؟

۴- نکته مورد توجه در این مرحله این است که پژوهشگر باید پژوهش دیگران را مورد بررسی قرار دهد؛ به عبارت دیگر، مطالعه

سابقه و پیشینه مسئله و نتایج پژوهش دیگران، مورد نیاز پژوهشگر است. او با این کار نسبت به موضوع، اطلاعات بیشتری پیدا می

کند و مهمتر از همه، پی می برد سؤالی که برایش پیش آمده قبلاً پاسخ داده شده است یا خیر.

مثالی در مورد طرح سوال و بیان مسئله

است براساس پژوهش قبلی

مثال

عوامل مؤثر در افزایش جمعیت شهر X در دهه اخیر چیست؟

گام دوم: تدوین فرضیه

چرا فرضیه سازی یکی از مراحل حساس پژوهش است؟

زیرا فرضیه ها در هر پژوهش، نقش راهنما را دارد و به فعالیتهایی جهت می دهد که قرار است انجام شود. پژوهشگر با توجه به مسئله خود، پیشنهاها و خبرهای اولیه را در چارچوب مسئله پژوهش خود ارائه میکند.

فرضیه های پژوهشگر به چه عواملی بستگی دارد؟

به میزان دانش، تجربیات و سوابق پژوهشی در دسترس او بستگی دارد.

مثال

- به نظر می رسد وجود زمینه های مناسب اشتغال، عامل افزایش جمعیت شهر X است.
- به نظر می رسد وجود خدمات آموزشی، درمانی و تفریحی، عامل افزایش جمعیت شهر X است.

گام سوم: جمع آوری اطلاعات

مهم ترین منابع اطلاعاتی جغرافی دان

الف) روش کتابخانه ای:

این روش در تمامی پژوهش های علمی، مورد استفاده قرار می گیرد. در برخی از آنها تمام تلاش پژوهشگر در کتابخانه صورت می گیرد و در برخی دیگر، بخشی از پژوهش در آنجا انجام می شود.

مثال

پژوهشگر به سالنامه آماری یک دهه مراجعه می کند و تغییرات جمعیتی شهر X را مورد مطالعه قرار می دهد. او با کمک عکس های هوایی و ماهواره ای، رشد فیزیکی شهر X را طی یک دهه بررسی می کند.

ب) روش میدانی:

- پژوهشگر در این روش برای گردآوری اطلاعات ناگزیر است به محیط بیرون برود و با مراجعه به افراد یا محیط و برقراری ارتباط مستقیم با مکان مورد مطالعه به گردآوری اطلاعات پردازد.
 - در واقع، او باید ابزار سنجش و اطلاعاتی خود را به میدان ببرد.
 - پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده، از جمله ابزارهای گردآوری اطلاعات میدانی است.
- مثال: پژوهشگر با تعدادی از ساکنان یکی از محله های قدیمی شهر X مصاحبه می کند و ضمن توجه به تغییرات جمعیتی به بررسی علت های پنهان تغییرات هم می پردازد.

گام چهارم: پردازش اطلاعات
پردازش اطلاعات چیست؟

گام سوم
پس از جمع آوری، استخراج و طبقه بندی اطلاعات، مرحله پردازش است. یعنی: حذف اطلاعات غیر ضروری و حفظ اطلاعات مرتبط با پژوهش و تجزیه و تحلیل اطلاعات آغاز می شود.

مثال

درصد تغییرات جمعیت و درصد شاغلان در یک دهه در شهر X با استفاده از روش های آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد.

گام پنجم: نتیجه گیری و ارائه پیشنهادها

نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات چگونه توسط پژوهشگر انجام می شود؟

— در مرحله آخر، پژوهشگر با تجزیه و تحلیل اطلاعات، پاسخ مسئله پژوهش را می یابد.

— او ضمن ارائه دلایل علمی و منطقی به تأیید یا رد فرضیه یا فرضیه های خود می پردازد.

در صورتی که فرضیه یک پژوهشگر رد شود چرا نباید دلسرد شود؟

پژوهشگر **نباید دلسرد شود** و پژوهش خود را بیهوده پندارد، زیرا این پژوهش به کسانی که با این سؤال مواجه شده اند

پاسخ می دهد و از طرح دوباره آن جلوگیری می کند.

مثال
بین تقاضای نیروی کار در شهر X و جذب جمعیت در آن، رابطه ای مستقیم وجود دارد.

سوالیات

۱- دانش آموزی برای درس جغرافیا پژوهشی با عنوان «عوامل مؤثر در افزایش جمعیت شهر کرج در دهه اخیر» به انجام رسانده است؛ در یکی از اوراق دست نویس او به این جمله برمی خوریم: «به نظر می رسد وجود زمینه های مناسب اشتغال، عامل افزایش جمعیت شهر کرج است.» به نظر شما هنگامی که او این جمله را می نوشت در کدام گام از مراحل پژوهش در جغرافیا قرار داشته است؟

گام اول- بیان مسئله

گام چهارم- پردازش اطلاعات

گام پنجم- نتیجه گیری

گام دوم- تدوین فرضیه

گام دوم

۲ - اگر پرسش زیر، مسئله یک پژوهش جغرافیایی باشد، کدام گزینه بیانگر واپسین مرحله این پژوهش است؟
«چه عاملی در افزایش جمعیت شهر تهران در دهه های اخیر مؤثر بوده است؟»

۱ عکس های هوایی و ماهواره ای تهران، نشان از رشد فیزیکی شهر تهران دارند. *گزینه سوم*

۲ با ایجاد صنایع کوچک در شهرهای اطراف می توان از تراکم جمعیت در شهر تهران کاست. *گزینه پنجم*

۳ به نظر می رسد وجود ظرفیت های مناسب اشتغال، باعث افزایش مهاجرت به شهر تهران شده است.

۴ آمارها نشان می دهند که ترکیب سنی و جنسی شاغلان در بخش خدمات شهر تهران دستخوش تغییر شده است.

گزینه سوم

گزینه دوم

- ۳ - عبارت های زیر حاصل تحقیق پژوهشگری است که بر روی «تغییرات جمعیتی شهر X» مطالعه نموده است. با توجه به مراحل پژوهش جغرافیایی، کدام موارد را می توان به ترتیب در گام «اول» و «پنجم» قرار داد؟
- (الف) عوامل مؤثر در افزایش جمعیت شهر X در دهه اخیر چیست؟
- (ب) به نظر می رسد وجود خدمات آموزشی، عامل افزایش جمعیت شهر X است.
- (ج) پژوهشگر، با تعدادی از ساکنان یکی از محله های قدیمی شهر X مصاحبه می کند.
- (د) بین تقاضای نیروی کار در شهر X و جذب جمعیت آن، رابطه ای مستقیم وجود دارد.
- ۱ الف و ب ۲ الف و د ۳ ب و ج ۴ ج و د

۴ - گزینه مناسب را انتخاب کنید.

- متن زیر را بخوانید و بگویید کدام گزینه پاسخ مناسبی به پرسشی است که سیر تکوین پدیده سیلاب در گلستان را بررسی می کند؟

«در سال های اخیر، استان گلستان در شمال ایران چندین بار با پدیده سیلاب مواجه شده است. این سیلاب ها که گاهی خسارات جانی و مالی گسترده ای به همراه داشته اند، بیشتر در مناطقی مانند آق قلا و گنبد کاووس رخ داده اند. این پدیده معمولاً در فصل بهار و گاهی در پاییز شدت می گیرد. افزایش شدت بارش های فصلی، به ویژه به دلیل تحولات اقلیمی، نقش مهمی در شکل گیری این سیلاب ها ایفا کرده است. همچنین تغییر کاربری اراضی در مناطق سیل گیر توسط ساکنین را نمی توان در گسترش خسارات نادیده گرفت. آنچه که مسلم است، برداشت بی رویه از منابع طبیعی، قطع درختان جنگلی و مسدود کردن مسیر رودخانه ها نیز شرایط را برای وقوع این پدیده خسارت بار هموار کرده است.»

- ۱ خسارت های جانی و مالی گسترده در پی رخداد این پدیده در گنبد کاووس و آق قلا
- ۲ برداشت بی رویه از منابع طبیعی، قطع درختان جنگلی و انسداد مسیر رودخانه ها
- ۳ افزایش شدت بارش های فصلی به خصوص به علت تحولات اقلیمی در فصول بهار و پاییز
- ۴ نقش مهم تغییر کاربری اراضی در محل سیل گیر ها توسط ساکنین و خسارات جانی

۵ - پژوهشگری درباره تغییرات جمعیتی شهر «الف» در نزدیکی مشهد مطالعه می کند. به ترتیب، کدام عبارات بیانگر مرحله های «پنجم» و «دوم» از این پژوهش هستند؟

الف) عوامل مؤثر در افزایش جمعیت شهر «الف» در دهه اخیر چیست؟ **اول**

ب) بین تقاضای نیروی کار در شهر «الف» و جذب جمعیت در آن، رابطه ای مستقیم وجود دارد. **پنجم**

ج) عکس های هوایی و ماهواره ای، میزان رشد فیزیکی شهر «الف» را طی دهه اخیر نشان می دهند. **دوم**

د) به نظر می رسد تأسیس واحدی از دانشگاه آزاد اسلامی در شهر «الف»، عامل جذب جمعیت بیشتر به این شهر بوده است. **دوم**

۴ «ب» و «د»

۳ «ج» و «د»

۲ «ب» و «الف»

۱ «ج» و «الف»

۶ - در عبارت زیر، پاسخ به کدام پرسش های کلیدی جغرافیا مشاهده می شود؟
 «بر اثر بارندگی های شدید در استان های شمالی ایران، سیل جاری شد. گفته می شود بی توجهی به لایروبی رودهای جاری در این استان ها در وقوع سیل مؤثر بوده است.»

۱ کجا؟، چه موقع؟، چه کسانی؟

کجا
موقع

۲ چه چیز؟، چگونه؟، کجا؟

چیز
چگونه

۳ چرا؟، چه چیز؟، چگونه؟

۴ چه کسانی؟، چه چیز؟، چرا؟

۷ - اگر پرسش زیر، مسئله یک پژوهش جغرافیایی باشد، کدام گزینه بیانگر واپسین مرحله این پژوهش است؟
«چه عاملی در افزایش جمعیت شهر تهران در دهه های اخیر مؤثر بوده است؟»

- ۱ عکس های هوایی و ماهواره ای تهران، نشان از رشد فیزیکی شهر تهران دارند.
- ۲ با ایجاد صنایع کوچک در شهرهای اطراف می توان از تراکم جمعیت در شهر تهران کاست.
- ۳ به نظر می رسد وجود ظرفیت های مناسب اشتغال، باعث افزایش مهاجرت به شهر تهران شده است.
- ۴ آمارها نشان می دهند که ترکیب سنی و جنسی شاغلان در بخش خدمات شهر تهران دستخوش تغییر شده است.

۸ - کدام مورد، یکی از مراحل حساس در پژوهش های جغرافیایی است؟ چرا؟

- ۱ طرح سؤال- زیرا در هر پژوهش ابتدا باید مسئله به صورت واضح مشخص شود.
- ۲ جمع آوری اطلاعات- زیرا برای پاسخ به هر پرسشی به اطلاعات نیاز است.
- ۳ تدوین فرضیه- زیرا فرضیه ها نقش راهنما دارد و به فعالیت ها جهت می دهد.
- ۴ نتیجه گیری- زیرا در نهایت، پاسخ مسئله مورد بررسی را ارائه می دهد.

۹ - جغرافی دانان برای بررسی علت های پنهان تغییرات جمعیتی یک شهر از کدام ابزار برای جمع آوری اطلاعات استفاده می کنند؟

- ۱ مصاحبه
۲ سالنامه آماری
۳ نقشه
۴ کتاب
- کتابخانه
کتابخانه
کتابخانه

۱۰ - دانش آموزی برای درس جغرافیا پژوهشی باعنوان «عوامل مؤثر در افزایش جمعیت شهر کرج در دهه اخیر» به انجام رسانده است؛ در یکی از اوراق دست نویس او به این جمله برمی خوریم: «به نظر می رسد وجود زمینه های مناسب اشتغال، عامل افزایش جمعیت شهر کرج است.» به نظر شما هنگامی که او این جمله را می نوشت در کدام گام از مراحل پژوهش در جغرافیا قرار داشته است؟

- ۱ گام دوم- تدوین فرضیه
۲ گام پنجم- نتیجه گیری
۳ گام چهارم- پردازش اطلاعات
۴ گام اول- بیان مسئله

درس سوم

تعریف موقعیت جغرافیایی

محل قرار گرفتن هر پدیده در سطح کره زمین، موقعیت جغرافیایی آن پدیده است.

انواع موقعیت جغرافیایی

موقعیت ریاضی یا مطلق

موقعیت
مطلق (ریاضی)
نسبی

کلاس شما چند ردیف نیمکت دارد؟ چند ستون دارد؟ شما در کدام ردیف و ستون کلاس نشسته اید؟ فرض کنید پاسخ شما

ردیف سوم ستون وسط (دوم) کلاس باشد. این پاسخ، نشان دهنده موقعیت ریاضی شما در کلاس تان است.

هر پدیده یا مکانی که می شناسیم، موقعیت ریاضی ای دارد که این موقعیت فقط به آن پدیده متعلق است.

محل دقیق هر پدیده یا مکان، با توجه به طول و عرض جغرافیایی، موقعیت مطلق یا ریاضی آن محل است.

موقعیت نسبی

نسبت قرارگیری محل نشستن شما به میز معلم، تخته کلاس، در ورودی و پنجره های کلاس تان چگونه است؟ اگر هر کدام از این موارد، جابه جا شود بر شما تأثیر دارد؟ محل نشستن شما در کلاس نسبت به سایر پدیده ها موقعیت خاصی برای شما ایجاد کرده که با سایر همکلاسیهای شما متفاوت است. مکان نشستن شما نسبت به سایر پدیده های کلاس، موقعیت نسبی شما در کلاس است.

محل قرارگیری هر مکان، نسبت به پدیده های طبیعی یا انسانی پیرامون خود، موقعیت نسبی آن مکان است.
همه پدیده ها موقعیت نسبی دارند. منظور از موقعیت نسبی هر کشور، محل قرارگیری آن، نسبت به سایر کشورها، دریاها، تنگه ها، کانال ها، منابع اقتصادی و... است.

موقعیت جغرافیایی ایران

۱- موقعیت ریاضی یا مطلق ایران

ایران در عرض جغرافیایی ۲۵ تا ۳۹ درجه در جنوب منطقه معتدله نیمکره شمالی قرار گرفته و همچنین در ۴۴ تا ۶۳ درجه طول شرقی واقع شده است.

موقعیت نسبی ایران

ایران از موقعیت نسبی ممتازی برخوردار است؛ زیرا در مجاورت خلیج فارس و تنگه هرمز قرار گرفته است.

اهمیت منطقه خلیج فارس و تنگه هرمز

ارزش و نقش ارتباطی بین سه قاره افریقا، اروپا و آسیا که در گذشته اهمیت داشته و اکنون نیز به عنوان حلقه ای از زنجیره حمل و نقل گالا و نفت، اهمیت خود را حفظ کرده است.

بزرگترین منبع انرژی جهان، ذخایر با ارزشی دارد، زیرا حدود ۶۶ درصد ذخایر نفت جهان و ۲۸ درصد ذخایر گاز طبیعی را در خود جای داده است.

درآمدها و دلارهای ناشی از صدور و فروش نفت خام، منطقه خلیج فارس را به صورت یکی از **کانون های ثروتمند جهان** در آورده است و این **بازار بزرگ مصرف**، آن را به کانون توجه صادر کنندگان کالاهای صنعتی و غیرصنعتی تبدیل کرده است.

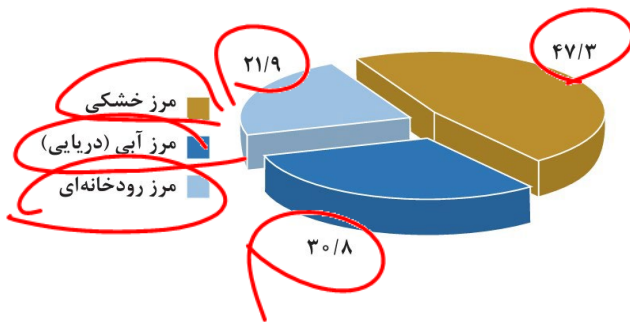
این منطقه، ارزش فرهنگی و سیاسی دارد زیرا خلیج فارس در مرکز و قلب ناحیه جغرافیایی و سیاسی جهان اسلام قرار دارد.

مرزهای سیاسی ایران

تعریف مرز سیاسی:

مرز مهمترین عامل تشخیص و جدایی هر کشور از کشور همسایه است و نشان می دهد سرزمین یک کشور تا کجا امتداد دارد.

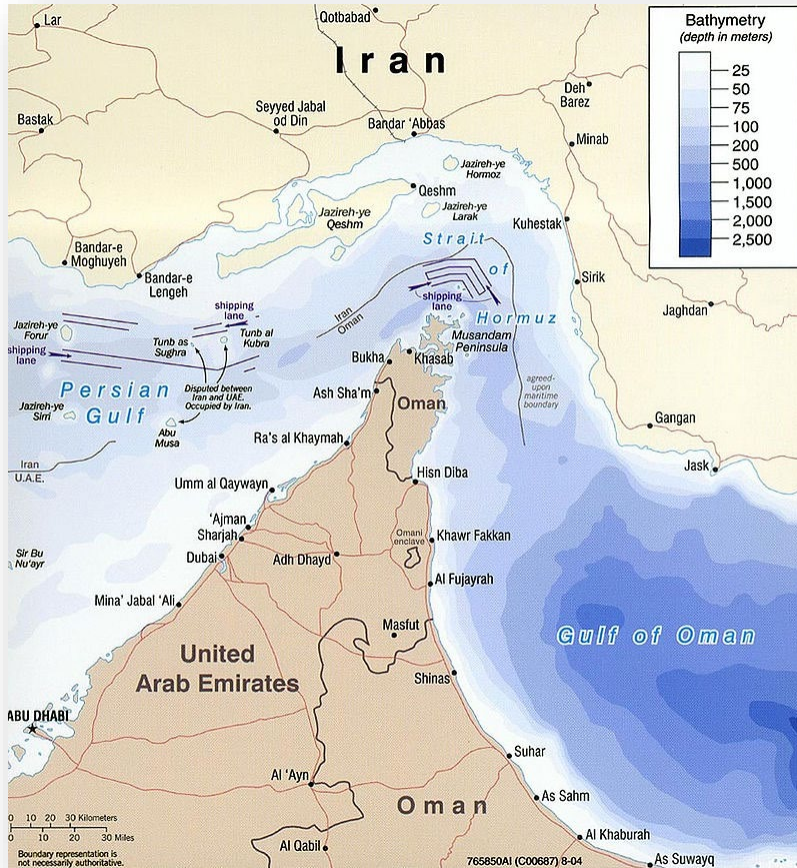
طول مرزهای سیاسی و تعداد همسایگان ایران:
ایران کشور وسیعی است که حدود ۸۷۵۵ کیلومتر مرز مشترک سیاسی با همسایگانش دارد و جزء کشورهای پرهمسایه است و با ۱۵ کشور همسایه است. ایران با ۷ کشور مرز خشکی دارد.

۱۱۶۴۸, ۱۹۵۴۳۲

اهمیت مرزهای هوایی و راه های هوایی
یکی دیگر از مرزهایی که امکان دسترسی به سایر کشورهای جهان را امکان پذیر می سازد، راه های هوایی است که از طریق آن، **ارتباط با سایر نقاط جهان** فراهم می شود.

اهمیت مرزهای دریایی و راه های آبی
تعدادی از کشورها به علت مجاورت با دریا و دریاچه ها، امکان دسترسی به خطوط دریایی هم دارند. کشور ما از جمله کشورهایی است که از طریق راه های آبی با کشورهای جهان در ارتباط است. **راه های آبی، امکان روابط بازرگانی** بیشتری را فراهم می کند.
دسترسی به آب های آزاد برای هر کشوری، علاوه بر **ارتباط با سایر نقاط جهان، دستیابی به منابع غذایی و منابع معدنی و سوخت های فسیلی** را نیز فراهم می کند.

تنگه هرمز، آبراهه هلالی شکلی است که آب
های آزاد اقیانوس هند و دریای عمان را به
خلیج فارس متصل می کند. این تنگه **به سبب**
اینکه دروازه خروجی نفت خلیج فارس است،
مهم ترین آبراهه راهبردی و یکی از گذرگاههای
تجاری مهم جهان است.

سوالیات

۱ - در ارتباط با دسترسی به خطوط دریایی کدام گزینه درست نیست ؟

- ۱ همه کشورهای ~~کشورهای~~ که به این خطوط دسترسی دارند روابط بازرگانی بیشتری با سایر مناطق دارند. ✓
- ۲ امکان دستیابی به منابع غذایی برای کشورهای مجاور آب های آزاد فراهم می شود. ✓
- ۳ دسترسی به منابع معدنی یکی از مزایای دسترسی به آب های آزاد است. ✓
- ۴ ایران یکی از چند کشوری است که به علت مجاورت با دریاها امکان دسترسی به خطوط دریایی دارد. ✓

۲ - کدام عبارت ها بیانگر خصوصیات «تنگه هرمز» هستند؟

الف) دروازه خروجی نفت خلیج فارس ✓

ب) آبراهه هلالی شکل ✓

ج) قلب ناحیه جغرافیایی و سیاسی جهان اسلام خلیج فارس

د) نقش ارتباطی بین سه قاره آسیا، اروپا و آمریکا خلیج فارس

ه) مهم ترین آبراهه راهبردی جهان ✓

۱ ب- د- ه

۲ الف- ب- ه

۳ ب- ج- د

۴ الف- ج- ه

۳ - جنوب کشور ایران با مدار رأس السرطان، حدوداً چند درجه فاصله دارد؟

۵° ۴

۴° ۳

۳° ۲

۲° ۱

۲۵
۲۹, ۲۷

۲, ۱

۴ - گزینه درست را انتخاب کنید.

- در عرصه تجارت جهانی، کشور ما، گاز طبیعی را به وسیله حمل و نقل لوله ای به کشورهای ارمنستان، آذربایجان و عراق صادر می کند. کدام مورد مشخصات این کشورها را در عبارت زیر به درستی کامل می کند؟

«کشور به دلیل داشتن نواحی خودمختار، در بخش اعظم این کشورها، نظام سیاسی وجود دارد.»

۱ عراق دارای طولانی ترین مرز با ایران است و همانند آذربایجان- یکپارچه

۲ عراق دارای طولانی ترین مرز با ایران است و بر خلاف آذربایجان- فدرال

۳ ارمنستان دارای کوتاه ترین مرز با ایران است و همانند آذربایجان- فدرال

۴ ارمنستان دارای کوتاه ترین مرز با ایران است و برخلاف آذربایجان- یکپارچه

۵ - کدام موارد، دلایل موقعیت نسبی ممتاز ایران را به درستی بیان می کند؟

- الف) قرارگیری در غرب قاره آسیا ✓
 ب) وجود منابع قابل توجه سوخت های فسیلی ✓
 پ) مجاورت با دریای عمان ✓
 ت) مجاورت با ~~مدار رأس~~ السرطان
 ث) قرارگیری در شمال تنگه هرمز ✓
 ج) قرارگیری در جنوب دریای خزر ✓

۴ الف- ث

۳ پ- ث

۲ الف- ب

۱ ت- ج

۶ - تفاوت فاصله طول جغرافیایی و عرض جغرافیایی ایران نسبت به یکدیگر، چند درجه است؟

۴۰

۱

۶۰

۲

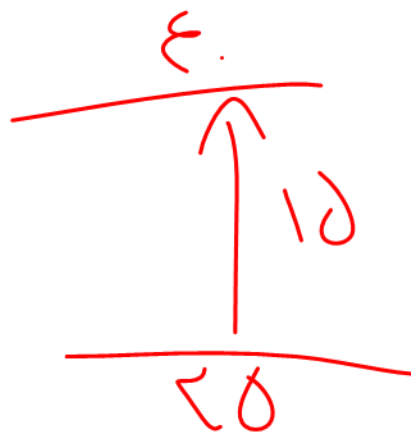
۸۰

۳

۱۰۰

۴

$$44 \text{ --- } 19 \text{ --- } 65$$

$$19 - 18 = 1$$

۷ - کدام موارد زیر، درباره دلایل اهمیت خلیج فارس، درست است؟

الف) بزرگ ترین منبع انرژی جهان با ذخایری با ارزش است. ✓

ب) به عنوان حلقه ای از زنجیره حمل و نقل کالا و نفت، اهمیت دارد. ✓

ج) جهت استفاده از انرژی پاک مانند انرژی خورشید مفید است. ✓

د) به دلیل مجاورت با اقیانوس هند، اهمیت نظامی و اقتصادی دارد. دریای عمان

ه) این منطقه، ارزش فرهنگی و سیاسی در جهان اسلام دارد. ✓

۱ ج- د- الف

۲ ه- د- ب- ج

۳ الف- ب- ه- د

۴ الف- ب- ه

۸ - به ترتیب پاسخ پرسش های زیر در کدام گزینه آمده است؟

■ موضوع جغرافیای طبیعی

■ هدف جغرافیای طبیعی

■ زوایای بررسی موقعیت جغرافیایی

۱ ساختار و پراکندگی پدیده های طبیعی در زمین- یافتن راه حل هایی برای رفع مشکلات محیطی- موقعیت مطلق و ریاضی

۲ یافتن راه حل هایی برای رفع مشکلات محیطی- بررسی ساختار و پراکندگی پدیده های طبیعی در زمین- موقعیت مطلق و ریاضی

۳ ساختار و پراکندگی پدیده های طبیعی در زمین- یافتن راه حل هایی برای رفع مشکلات محیطی- موقعیت مطلق و نسبی

۴ تعیین دقیق هر مکان با توجه به طول و عرض جغرافیایی- یافتن راه حل هایی برای رفع مشکلات زیست محیطی- موقعیت ریاضی و نسبی

۹ - در عبارت زیر که بیانگر ویژگی های «دریای خزر» است، چند اشتباه وجود دارد؟

«پهنه آبی بزرگی است که در امتداد شمال به جنوب کشیده شده و از بقایای دریای عظیم کاسپین است. سطح آب آن، حدود ۲۸ متر پایین تر از آب های آزاد است و کورا یکی از طولانی ترین رودهایی است که از شمال به آن می ریزد. این دریا ۹۰٪ از خاویار جهان را تأمین می کند.»

۱ دو ۲ صفر ۳ سه ۴ یک

محل (= و گلام اورال - جنوب غرب =) کورا و ارس - جنوب شرق (=) اترک گریان رود

۱۰ - کدام موارد، در رابطه با «موقعیت نسبی» درست است؟

جنوب (=) لوسی و هزار و سیصد رود

الف) موقعیت نسبی هر کشور، محل قرارگیری آن نسبت به سایر کشورها، دریاها، تنگه ها و... است ✓

ب) ایران چون در طول جغرافیایی ۴۴ تا ۶۳ درجه قرار گرفته، دارای موقعیت نسبی مناسبی است. ✓

ج) محل قرارگیری هر مکان نسبت به پدیده های طبیعی و انسانی پیرامون خود، موقعیت نسبی آن مکان است. ✓

۱ «الف» و «ب» ۲ فقط مورد «ب» ۳ «الف» و «ج» ۴ فقط مورد «الف»

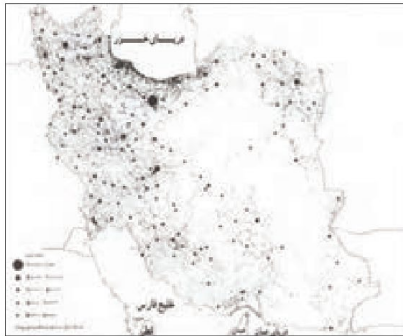

درس چهارم

ارتباط پراکندگی شهرها و روستاهای ایران با ناهمواری ها در سرزمین ما، روستاها و شهرهای بسیاری هست؛ اما پراکندگی آنها در همه جای کشور **یکسان نیست**. از دشت های نسبتاً هموار داخلی تا جلگه های سرسبز سواحل دریای خزر و از کوه های البرز تا زاگرس و جلگه های ساحلی خلیج فارس و دریای عمان، شهرها و روستا های زیادی استقرار یافته است. تعداد این آبادی ها در **مناطق پایکوهی بیشتر**، و جمعیت در آنها متراکم تر است.

چرا پراکندگی جمعیت در نواحی مختلف کشور متفاوت است؟ در نقشه های زیر، پراکندگی کوهستان ها و جلگه ها را با پراکندگی جمعیت کشور در نواحی شهری با هم مقایسه کنید. به نظر میرسد **بین ناهمواری ها و تراکم جمعیت، ارتباط نزدیکی هست؛ چرا؟**

در مجاور نواحی کوهستانی کشور مانند البرز و زاگرس به دلیل وجود شرایط مناسب طبیعی جمعیت بیش تری زندگی می کنند.

نقشه تراکم جمعیت ایران در نواحی شهری

نقشه ناهمواری های ایران

پیدایش ناهمواریهای ایران

شکل امروزی ناهمواری های ایران مربوط به کدام دوران زمین شناسی است؟
 طی دوران های زمین شناسی، ناهمواری ها به وجود آمده است. ناهمواریهای ایران بیشتر طی دوران های اول تا سوم زمین شناسی پدید آمده است و شکل امروزی آنها به اواخر دوران سوم زمین شناسی (سنوزوئیک) مربوط است.

در کدام دوران زمین شناسی ناهمواری های ایران شکل نهایی یافت؟

پس از آخرین تحولات در این دوران، طی دوره «کواترنر» ناهمواری های کشور ما شکل نهایی یافته است.

عوامل درونی = شکل گیری ناهمواری ها

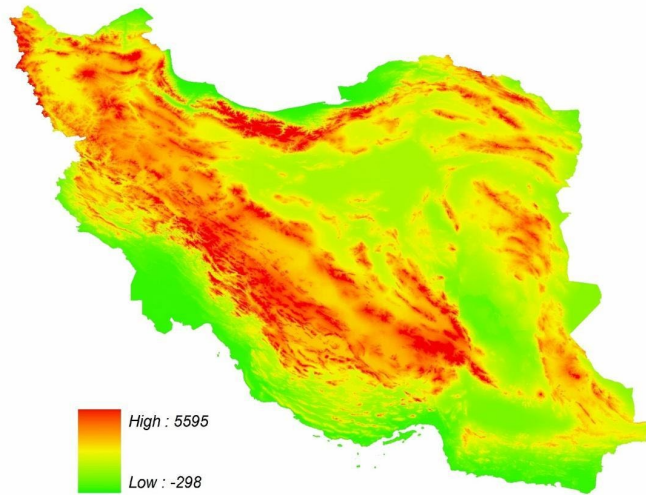
عوامل تغییر شکل ناهمواری های ایران بعد از کواترنر

بعد از کواترنر ناهمواری ها تحت تأثیر عوامل فرسایش تغییر شکل می یابند. این عوامل (آب های روان، باد، اختلاف دما) به همراه عملکرد انسان، که با بهره برداری های گوناگون خود از محیط، سرعت تغییرات را افزایش داده است، موجب تغییر شکل ناهمواری های ایران شده است.

عوامل بیرونی = تغییر شکل ناهمواری ها

تقسیمات ناهمواری های ایران

- ۱- سرزمین های کوهستانی که اغلب بیش از هزار متر از سطح دریاهای آزاد ارتفاع دارند.
- ۲- سرزمین های هموار که شامل دشت ها و جلگه های کم ارتفاع در نواحی داخلی یا سواحل دریاها می شوند.

— سرزمین های کوهستانی

۱— منطقه کوهستانی شمال کشور

الف) منطقه کوهستانی آذربایجان ←

ب) منطقه کوهستانی تالش

ج) منطقه کوهستانی البرز

د) کوه های شمال خراسان

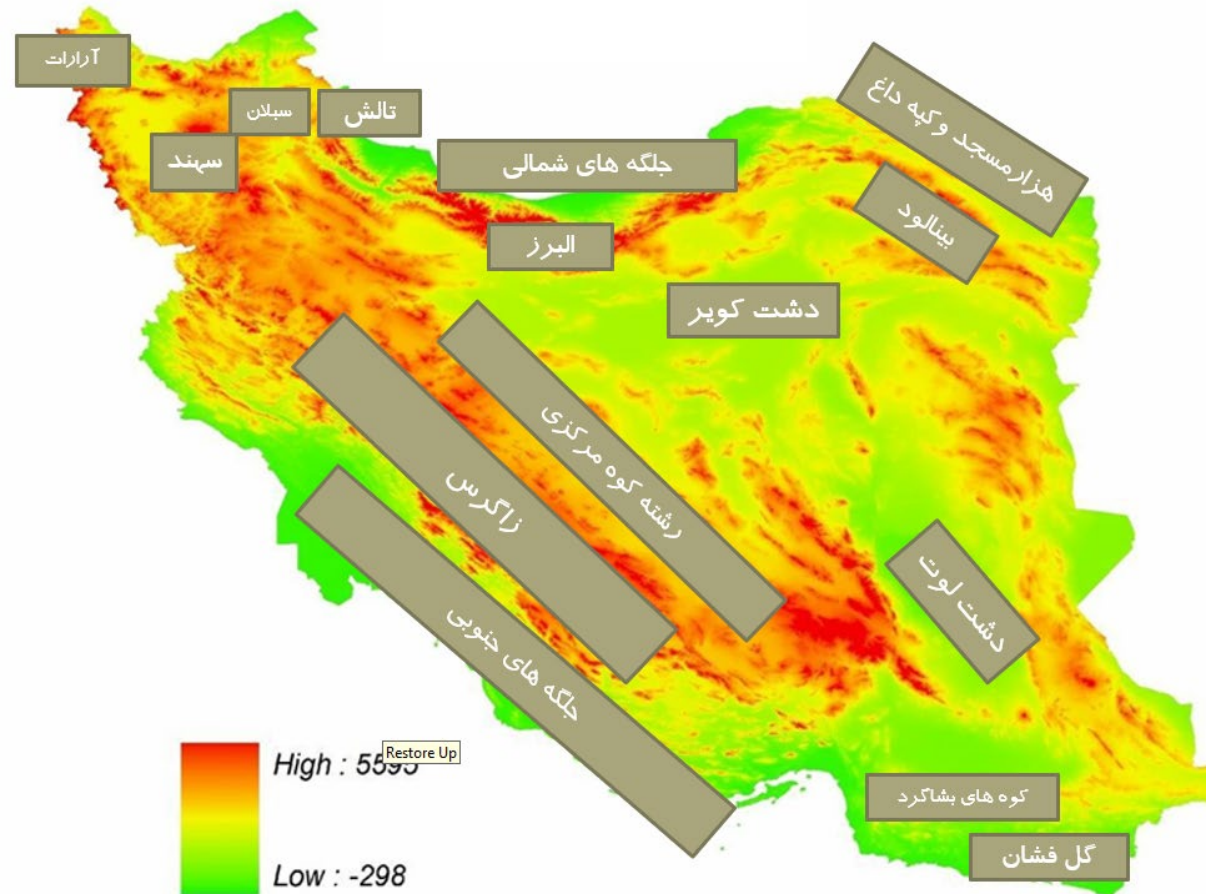
۲- منطقه کوهستانی غربی (زاگرس)

۳- سایر مناطق کوهستانی

رشته کوههای مرکزی

کوههای منفرد مرکزی

رشته کوه بشاگرد

۱۔ اصلاحی تبدیلی

ب) منطقه کوهستانی تالش

کوهستان تالش با جهت شمالی - جنوبی، منطقه آذربایجان را از کناره های دریای خزر جدا کرده است. شیب عمومی این کوهها به سمت خزر بیش از منطقه آذربایجان است و آب های جاری

از آنها با سرعت به دریای خزر، وارد می شود.

بلندترین قله آن آق داغ نام دارد.

بفرورداغ - ماسه داغ
 حصار - صبور
 آذربایجان
 رانه ها غریب - شرق
 کناره های دریای خزر

ج) منطقه کوهستانی البرز

→ جهت بزرگ - شرقی - دامنه‌های کوه - جنوبی

- ۱- کوه‌های البرز از **تنگ منجیل** شروع شده و در امتداد غربی - شرقی تا کوه‌های **شاهکوه** در نزدیکی شاهرود و دره خوش ییلاق ادامه دارند.
- ۲- **دامنه‌های این کوه‌ها معمولاً به سمت شمال و یا جنوب است** و در آن **دره‌های وسیع و عمیقی** هست، که رودهایی چون **چالوس** و **هراز** در آنها جریان دارد.
- ۳- بخش بزرگی از این چین خوردگی وسیع، حاصل **کوه‌زایی (چین خوردگی) مواد رسوبی طی میلیون‌ها سال** است.
- ۴- **فعالیت‌های آتش‌فشانی** در دوره **کواترنری** سبب شکل‌گیری **قله دماوند** در این رشته کوه شده است.
- ۵- مراکز جمعیتی بسیاری در امتداد کوهستان‌های البرز مستقر شده است و یکی از **کانون‌های عمده فعالیت‌های اقتصادی کشور** به شمار می‌رود.

عالم کوه - تعویض - زلزله - تفت - سیلان

علل ناپایدار شدن منطقه کوهستانی و پیامدهای آن

۱- گسترش شهرهای پرونی اقتصادی مثل تهران، کرج،

۲- احداث جاده های ارتباطی (شوسه و راه آهن،)

۳- احداث سدها و هدایت رودخانه ها و بهره برداری از آنها،

۴- گسترش فعالیت های کشاورزی گوناگون و بهره برداری از معادن فراوان کوههای البرز، ناهمواریهای این منطقه کوهستانی را به شکلی ناپایدار در آورده است.

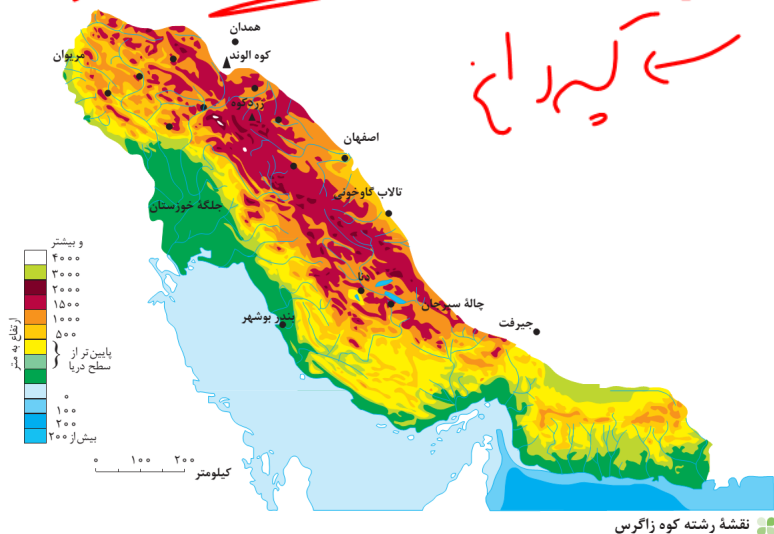
مجموع این فعالیت ها سبب شده است دامنه ها و دره ها، دشت ها و رودخانه های این منطقه کوهستانی طی چند دهه، چهره دیگری به خود بگیرد و گاه، مخاطراتی همچون ریزش و لغزش در جاده ها و دامنه ها، لرزش های خفیف و گسترده، طغیان رودها و بروز سیلاب و همانند آنها حادث شود.

د) کوههای شمال خراسان

۱- این کوه ها به شکل منظم و موازی در شمال شرقی ایران قرار دارند.

۲- از رشته کوه های مهم کوههای شمال خراسان، می توان هزار مسجد، آلاداغ و در اطراف نیشابور، بینالود را نام برد.

سایه ران

۲- منطقه کوهستانی غربی (زاگرس)

ویژگی های رشته کوه زاگرس

۱- چین خوردگی های دیواره ماندی با دره های موازی و به طول صدها کیلومتر

۲- چشم انداز نواحی کوهستانی غربی کشور از کردستان با جهت شمال غربی - جنوب شرقی تا تنگه هرمز را تشکیل داده است.

حجت = شمال غربی هرمز

با مراجعه به نقشه مقابل قله های بلند این رشته کوه را مشخص کنید.

قله دنا، قله زردکوه، قله الوند - استرانکره - کرمینه -

رشته ها شرقی - غربی

زاگرس چگونه به وجود آمد؟

۱- رشته کوه زاگرس از برخورد دو صفحه شبه جزیره عربستان و صفحه اوراسیا به وجود آمده است.

۲- این چین خوردگی ها پس از تشکیل، به حالت اولیه باقی نماند و طی (میلیونها) سال به علت فرسایش تغییر شکل یافته است.

وزن مخصوص کمتر نمک نسبت به رسوبات اطراف خود

گنبدهای نمکی زاگرس

یکی از زیباترین و فعال ترین پدیده های رشته کوه زاگرس، گنبدهای نمکی است که لایه های نمک به شکل گنبدهایی بین لایه های رسوبی قرار گرفته است.

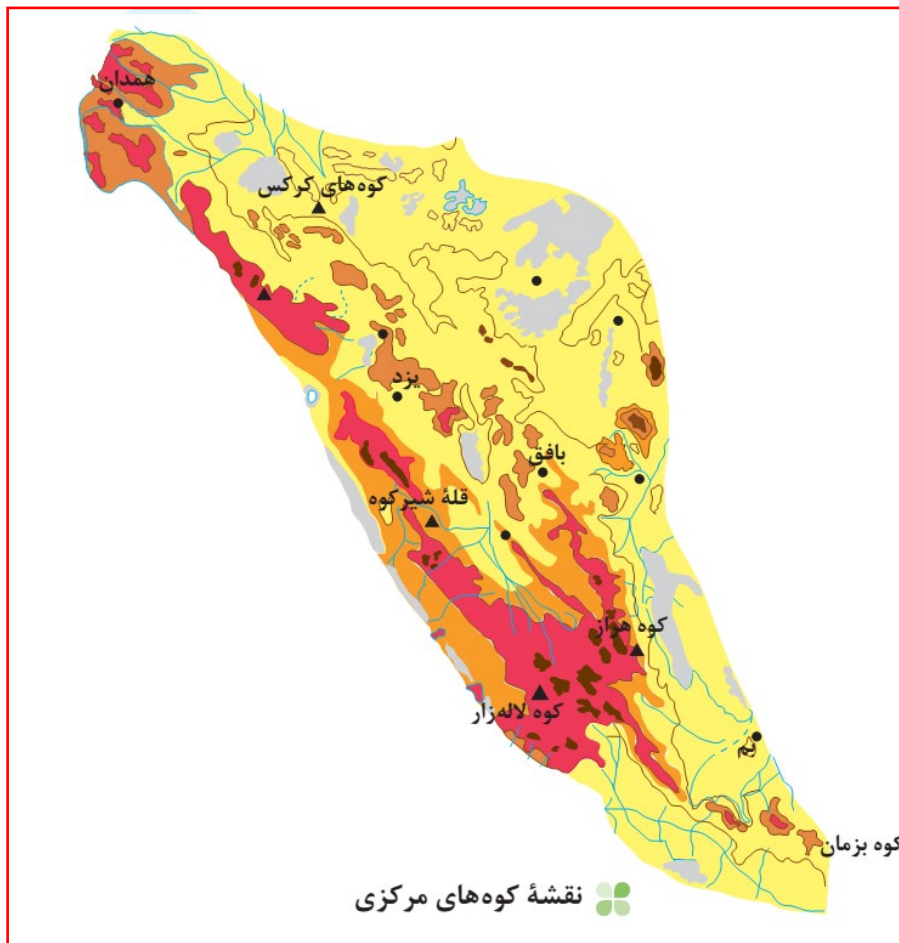

۳- کوه های مرکزی موقعیت جغرافیایی کوه های مرکزی ایران

اگر سه نقطه کوه جغتای در خراسان رضوی، گردنه آوج در استان همدان و قله کوه بزمان یا خضر زنده در سیستان و بلوچستان را به یکدیگر وصل کنید، مثلی تشکیل میشود که سایر ناهمواریهای کشور در آن قرار دارد. انواع ناهمواری های مناطق مرکزی ایران

ناهمواریهای این منطقه دو نوع است:

- ۱- بخشی کوههای چین خورده به شکل رشته کوه که به آنها کوه های مرکزی (رشته کوه مرکزی) گفته میشود.
- ۲- برخی توده های نفوذی آذرین که به آنها کوه های منفرد مرکزی می گویند.

نام قله‌های مهم کوه‌های مرکزی و منفرد را در جدول زیر بنویسید.

	کوه‌های مرکزی
	کوه‌های منفرد مرکزی

۴. کوه های شرق و جنوب شرقی

رشته کوه های بشاگرد یا کوه های مریخی

در جنوب استان سیستان و بلوچستان و اطراف چاله جازموریان در کرمان، منطقه مکران واقع شده است که در آن رشته کوه های بشاگرد با ارتفاع نسبتاً کم و فرسوده ای وجود دارد.

در این کوه ها، فرسایش، شکل های زیبای با دره ها، چاله ها و گودال های عمیق ایجاد کرده است که آن ها را «ناهمواری های مریخی» هم گفته اند.

گل فشان های منطقه

در استان های هرمزگان و بلوچستان جنوبی در فاصله این ناهمواری ها تا دریای عمان، چندین گل فشان وجود دارد که همانند چشمه های گلی می جوشد، اما فعالیت آنها کم و زیاد می شود. علت فعالیت این چشمه های جوشان، فعالیت های زمین ساختی است.

کوه های مریخی

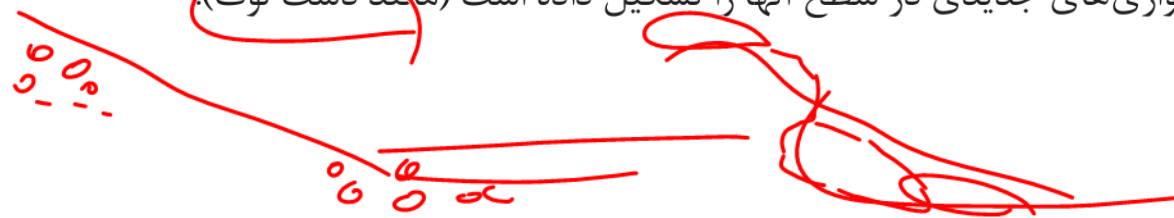
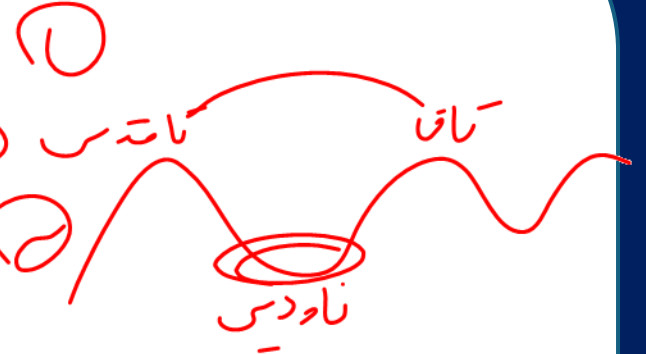

گل فشان

دشت بحر اکنکهاونر

علل پیدایش دشت‌ها

- برخی دشت‌ها در هنگام چین خوردگی‌ها و در حد فاصل تاقدیس‌ها* (در میان ناودیس‌ها*)، ایجاد شده‌اند (مانند دشت کاکان در فارس). همچنین دشت نهایوند در استان همدان نیز بر اثر انباشت مواد حاصل از فرسایش در نواحی پست به وجود آمده است.
- پاره‌ای از دشت‌ها حاصل انحلال مواد آهکی و هموار شدن زمین‌ها هستند (مانند ماهی دشت کرمانشاه و دشت ارژن در فارس).
- برخی از دشت‌ها در نتیجه گسل خوردگی و فرونشست بخشی از پوسته زمین شکل گرفته‌اند که فرسایش بادی و آبی، ناهمواری‌های جدیدی در سطح آنها را تشکیل داده است (مانند دشت لوت).

ب) سرزمینهای هموار

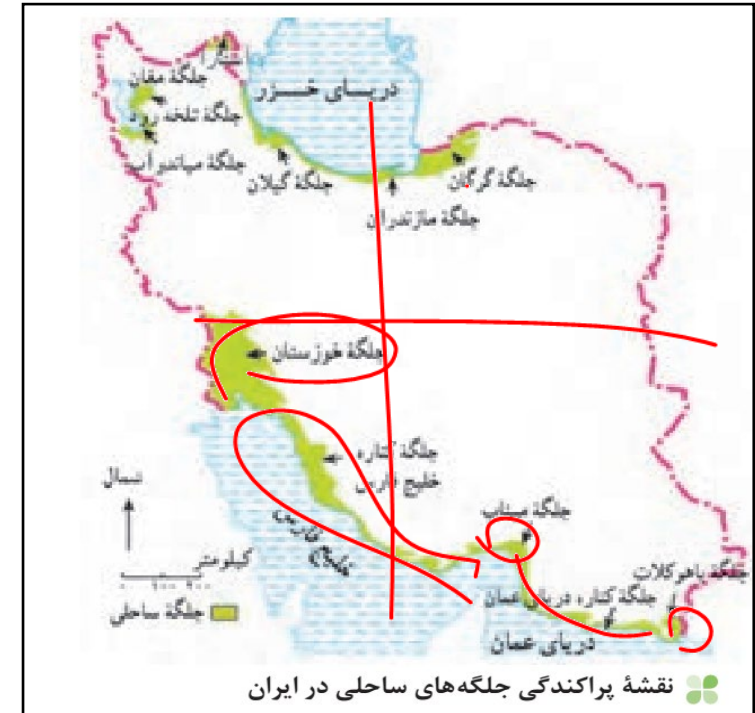
انواع سرزمین‌های هموار

در بین نواحی کوهستانی مناطقی دیده میشود که ارتفاع آنها کم است. این نواحی دشت‌ها و جلگه‌ها است.

جلگه ها

بیشتر جلگه ها در نیمه غربی کشور قرار دارند چون میزان بارش در نیمه غربی کشور بیش تر است.
و هم چنین نواحی کوهستانی بلند کشور در غرب بیش تر است.

علل پیدایش جلگه ها: ۱) ساختمان زمین، مقاومت ۲) سنگ، عمق آب و تراکم آبرفت از مهم ترین علل پیدایش جلگه ها می باشند.

عوامل تغییردهنده جلگه ها

۱- **حرکات دریا** (جزر و مد، توفان های دریایی / سونامی، جریان های دریایی و نوسانات عمومی آب دریاها)
رودهای طغیانی

۲- **انسان**

سوالیات

۱ - کدام گزینه از ارزش های اقتصادی مختص دشت ها است؟

۱ استفاده از انرژی پاک

۲ گردشگری و گذران اوقات فراغت

۳ ایجاد امکان رصد ستارگان

۴ فعالیت های کشاورزی

۲ - کدام گزینه درستی یا نادرستی عبارت های زیر را به درستی بیان کرده است؟

الف) پیدایش نهایی ناهمواری های ایران ^{اول} به دوران سنوزوئیک باز می گردد. ^خ

ب) آلاداغ و شاه کوه، هر دو در منطقه کوهستانی شمال کشور قرار دارند. ✓

پ) طی دهه های گذشته طغیان رودهای حوضه کوهستانی ^{آسی} البرز بیش از گذشته شده است. ^خ

ت) ناهمواری های مریخی از جمله اشکال حاصل از برخورد صفحات در کوه های شرق و جنوب شرقی ایران است. ^خ

۱ درست - نادرست - درست - درست

۲ درست - درست - نادرست - نادرست

۳ درست - درست - نادرست - درست

۴ نادرست - نادرست - درست - درست

- ۳ - چه تعداد از عوامل زیر از مهمترین علل پیدایش «جلگه ها» به شمار می روند؟
الف) حرکات صفحات زمین	ب) انحلال مواد آهکی	پ) چین خوردگی	ت) مقاومت سنگ
ث) نوسانات عمومی دریا	ج) جریان های دریایی	چ) جزرومد	ح) تراکم آبرفت
۱ ۵ مورد	۲ ۴ مورد	۳ ۳ مورد	۴ ۲ مورد

- ۴ - چه عاملی پیوسته مکان و وسعت جلگه های ساحلی را دچار تغییر می کند؟
۱ جزرومد	۲ رودهای طغیانی	۳ ساختن زمین	۴ جریان های دریایی

۵ - موارد مطرح شده در کدام گزینه بیانگر عوامل طبیعی تغییر شکل جلگه های ساحلی نیست ؟

۱ جزرومد- سونامی- توفان های دریایی

۲ ~~توفان~~ های دریایی- آبرفت رودهای طغیانی- جریان های دریایی

۳ سونامی- جزرومد- تغییر در پوشش گیاهی

۴ حرکات دریا- آبرفت رودهای طغیانی- نوسانات عمومی دریا

۶ - به ترتیب در شکل روبه رو مورد «الف» بیانگر کدام جلگه است و کدام گزینه از علل پیدایش جلگه ها نیست؟

۴ میناب- عمق آب

۳ باهوكلات - فرسایش بادی

۲ میناب- مقاومت سنگ

۱ باهوكلات- تراکم آبرفت

۷ - در هریک از مناطق جغرافیایی ذکر شده، به ترتیب کدام یک از جلگه های ایران قرار گرفته است؟
«شمال غربی- جنوب شرقی- جنوب»

۱ میاندوآب- باهوکلالت- میناب

۲ تلخه رود- کناره خلیج فارس- خوزستان

۳ میاندوآب- کناره خلیج فارس- میناب

۴ تلخه رود- باهوکلالت- خوزستان

۸ - به ترتیب، کدام عوامل، مکان و وسعت «جلگه ها» و «شوره زارها» را تغییر می دهند؟

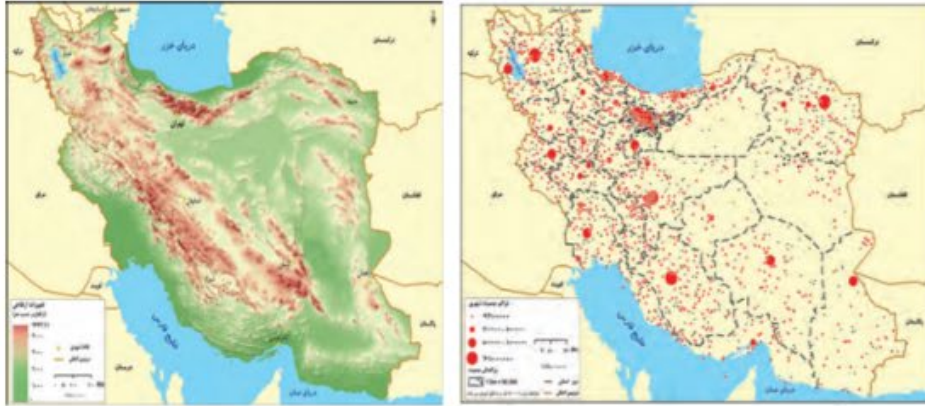
۱ جریان رودهای طغیانی- وقوع توفان ها و بادهای شدید

۲ تغییرات دریاچه های فصلی- وقوع توفان های گرد و غبار

۳ تشدید بادهای و توفان های زاگرسی- طغیان رودهای اتفاقی

۴ توسعه رسوبات سیلاب دشت ها- تشدید فرسایش کاوشی

۹ - از مقایسه نقشه های زیر کدام نتیجه حاصل می شود؟

- ۱ بین تراکم جمعیت و ناهمواری ها ارتباط نزدیکی وجود دارد.
- ۲ جمعیت در همه مناطق ایران به طور یکسان پراکنده نشده است.
- ۳ پراکندگی سکونتگاه های ایران در همه جای کشور یکسان نیست.
- ۴ بخش وسیعی از ایران را نواحی مرتفع و کوهستانی تشکیل می دهد.

۱۰ - مهم ترین علل پیدایش جلگه ها کدام اند؟

۱. عمق آب، تراکم آبرفت، ساختمان زمین و مقاومت سنگ
۲. حرکات دریا، تراکم آبرفت، جریان رودهای طغیانی و نوع خاک
۳. ساختمان زمین، مقاومت سنگ، جریان های دریایی و نوسانات عمومی آب
۴. جزرومد، توفان های دریایی و سونامی، جریان رودهای طغیانی، ساختمان زمین

درس پنجم

آب و هوای ایران

هوا چیست؟
اصطلاح هوا به **حالت آبی و زودگذر جو گفته میشود**؛ مثلاً دمای شهر یاسوج در ۲۶ فروردین سال ۱۳۹۴ ساعت ۸ صبح، ۱۳ درجه سانتیگراد است.

در هواشناسی سعی می شود عناصر و عوامل به وجود آورنده هوا مانند بارش، دما و... شناسایی شود تا در نتیجه این شناخت، بتوان وضع هوا را در کوتاه مدت پیش بینی کرد. آب و هوا چیست؟

آب و هوا به **مجموعه عناصر جوی غالب در یک منطقه در دراز مدت گفته میشود**؛ مثلاً آب و هوای استان خراسان جنوبی، گرم و خشک است. با توجه به دو مثال ذکر شده، آیا می توانید معیارهای اصلی تفاوت هوا و آب و هوا را بیان کنید؟
دو معیار زمان و مکان در تفاوت آب و هوا نقش دارد. در هوا زمان زودگذر است و در آب و هوا دراز مدت. و در هوا مکان کوچکی در نظر گرفته می شود مانند یک شهر و در آب و هوا مکان بزرگ تری در نظر گرفته می شود مانند یک استان

عوامل مؤثر بر آب و هوای ایران و گوناگونی آن

۱- موقعیت جغرافیایی

۲- میزان ارتفاع و جهت کوهستان ها

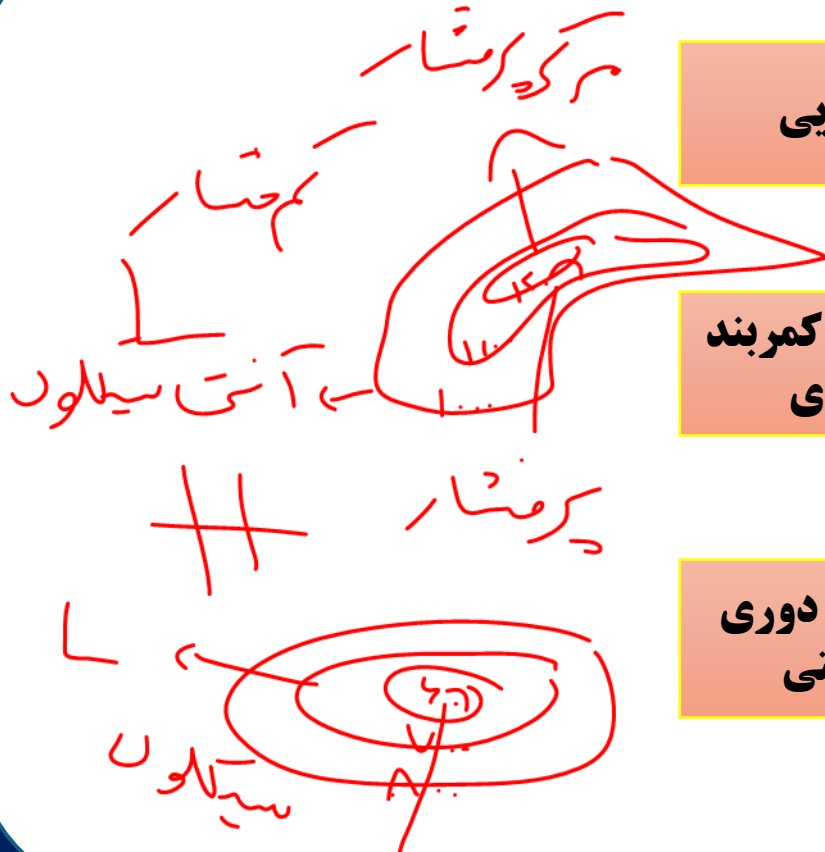
۳- ورود توده های هوا به کشور

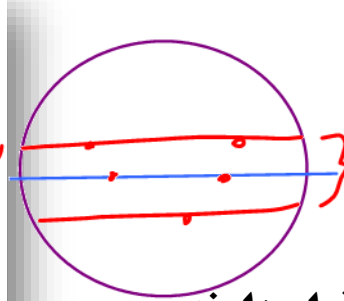
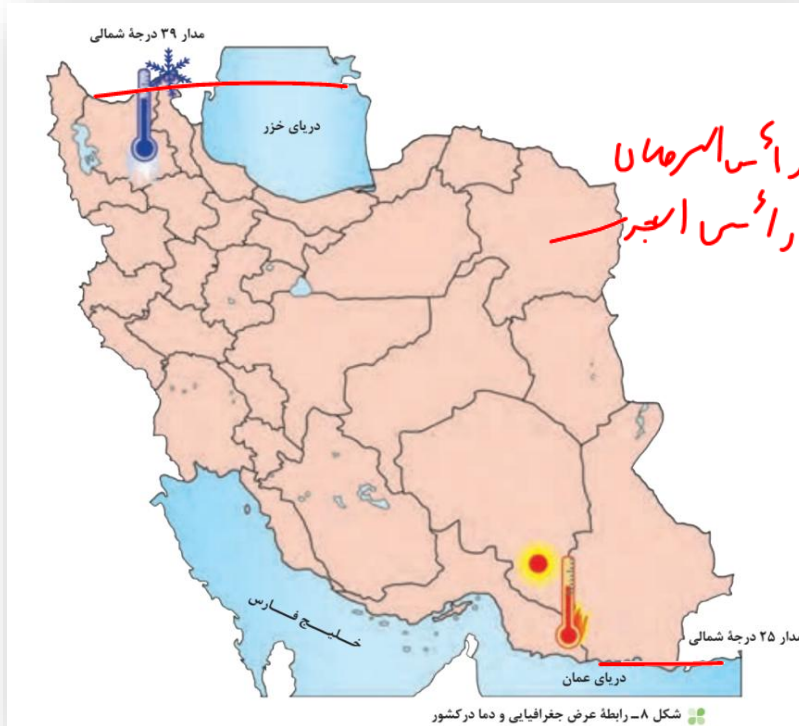
سه عامل اصلی

الف) عرض جغرافیایی

ب) قرار گرفتن ایران در کمربند پرفشار جنب حاره ای

پ) نزدیکی به دریاها و دوری از آن و منابع رطوبتی

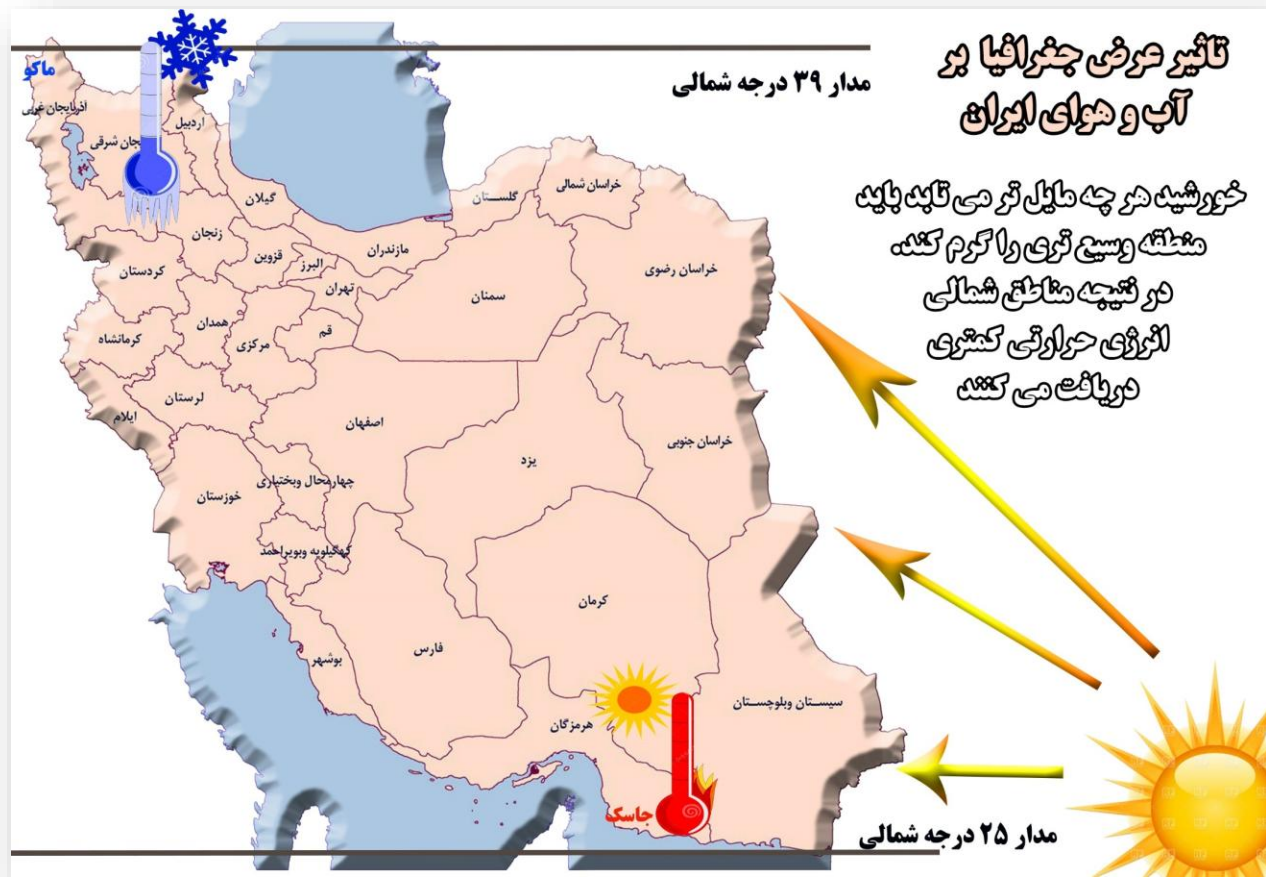

۱- موقعیت جغرافیایی
الف) عرض جغرافیایی:
به شکل ۸ نگاه کنید.

آیا میانگین دمای بندر جاسک با شهر ماکو یکسان است؟
کدام شهر سردتر و کدام گرم تر است؟

در مناطق جنوبی کشور، که در عرضهای پایین جغرافیایی قرار دارند
(به خط استوا نزدیک ترند)، **زاویه تابش خورشید هنگام ظهر نزدیک به**
عمود است و به همین دلیل در این نواحی، مقدار تابش خورشید بیشتر و هوا
گرم تر است؛ مانند استان های هرمزگان و جنوب سیستان و بلوچستان.
ولی در مناطق شمالی کشور که در عرض های بالای جغرافیایی قرار دارند
و زاویه تابش خورشید مایل تر است، مقدار تابش کم تر و هوا سردتر است؛
مانند استان های آذربایجان غربی و شرقی.

در کشور ما به طور میانگین، میزان دما از شمال به جنوب بیش تر می شود.

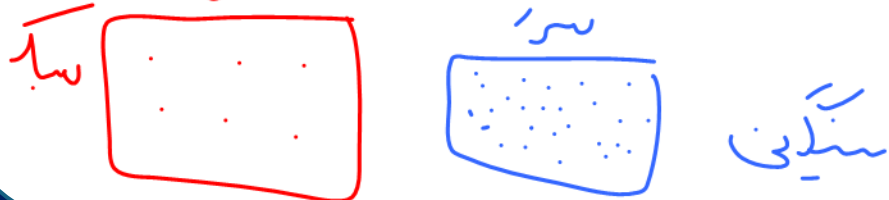
ب) قرار گرفتن ایران در کمربند پرفشار جنب حاره ای
چرا در مناطق جنوبی کشور، که نزدیک آب های خلیج فارس و دریای عمان قرار دارد، بارش بسیار کم است؟
به شکل ۹ نگاه کنید.

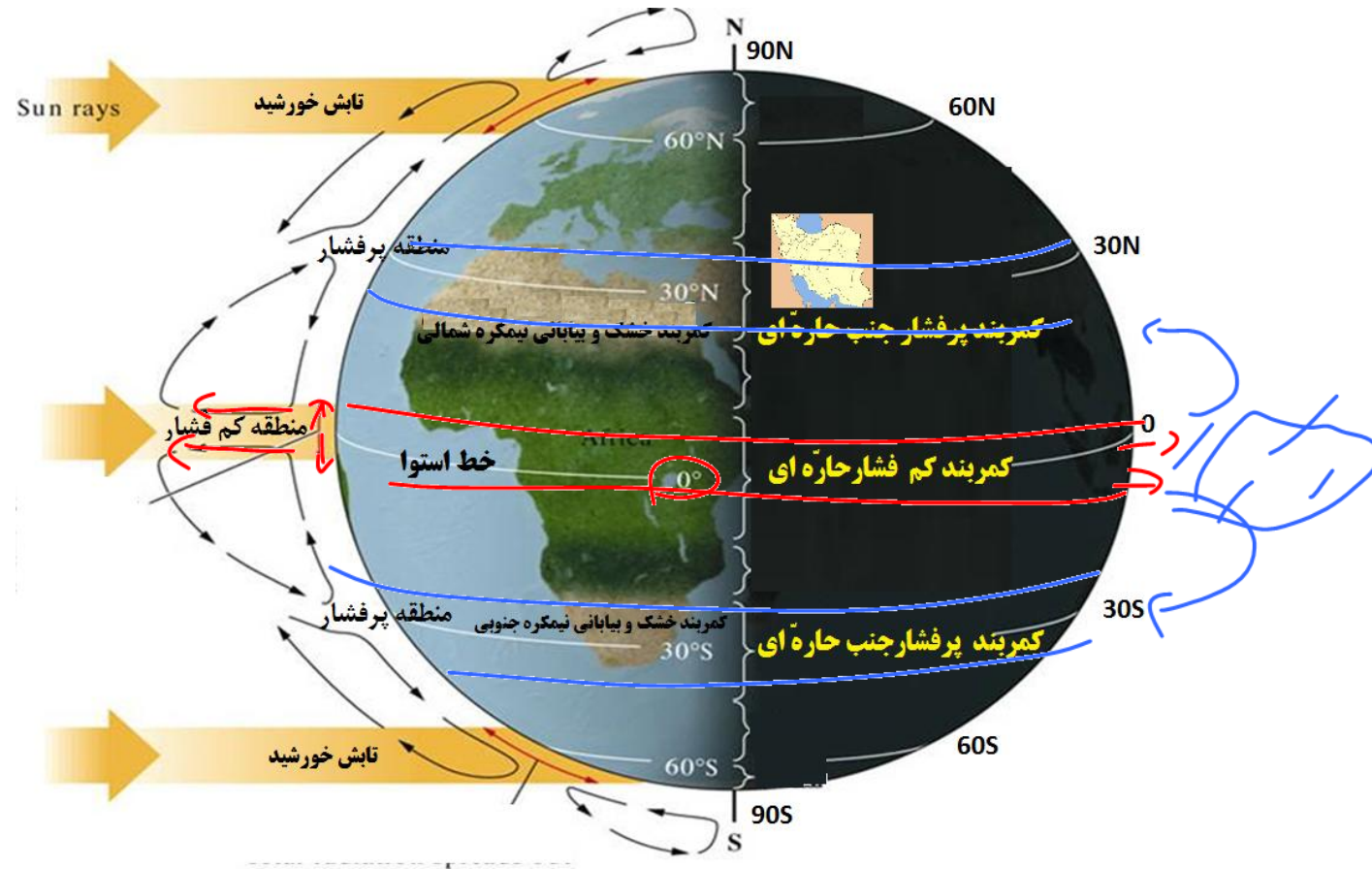
استوای دربارش ← رطوبت
صعود

این شکل گردش عمومی هوا را نشان میدهد.
در اطراف خط استوا به دلیل گرم بودن و صعود هوا، کمربند کم فشار حاره ای تشکیل می شود و دارای آب و هوای گرم و مرطوب است. ۲۳° تا ۳۳°

در اطراف مدار رأس السرطان و رأس الجدی، به دلیل سنگینی و فرونشینی هوا، کمربند پرفشار جنب حاره ای تشکیل میشود و دارای آب و هوای گرم و خشک است.

مهم ترین کمربندهای خشک و بیابانی گره زمین در اثر عامل پرفشار جنب حاره ای به وجود آمده است که کشور ما هم در داخل این کمربند خشک قرار دارد. عامل پرفشار جنب حاره ای در تابستان به داخل کشور گرم پیش روی می کند و مانع ریزش بارش در دوره گرم در کشور می شود.
گردش عمومی هوا را میتوانید در شکل ۹ بررسی کنید.

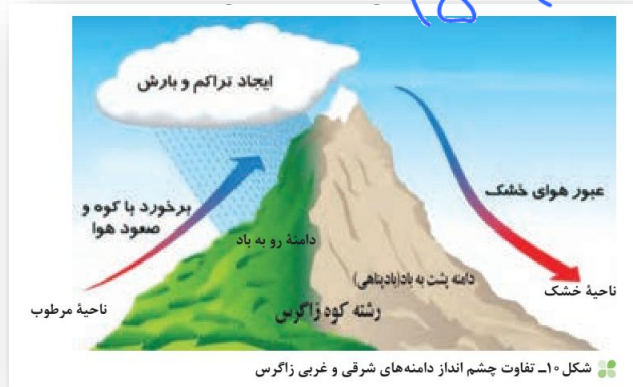
پ) نزدیکی به دریاها و دوری از آن و منابع رطوبتی
 نزدیکی به دریاها و دوری از آن در آب و هوای کشور دو اثر متفاوت دارد.
 در سواحل شمالی کشور، دریای خزر در افزایش بارش، نقش مهمی دارد
 ولی خلیج فارس و دریای عمان به دلیل عدم امکان صعود هوای مرطوب، در بارش
 سواحل جنوبی کشور، نقش چندانی ندارند و موجب شر جی شدن هوا میشوند.

در نواحی داخلی کشور به دلیل دور بودن از دریاها و کمبود رطوبت، اختلاف دما
 زیاد است ولی در نواحی ساحلی شمال و جنوب کشور اختلاف دما کمتر است.
 رطوبت کم (= اختلاف دما زیاد)
 رطوبت زیاد (= اختلاف دما کم)

۲- میزان ارتفاع و جهت کوهستان ها

با افزایش هر ۱۰۰۰ متر ارتفاع، دمای هوا به طور میانگین حدود ۶ درجه سانتیگراد کاهش می یابد.
پس در نواحی کوهستانی کشور، آب و هوا سردتر و در دشت های داخلی کشور، که ارتفاع کم تری دارند آب و هوا گرم تر است.

جهت رشته کوه های بلند مانند البرز و زاگرس نیز در پراکندگی جغرافیایی بارش کشور اثر دارد. این عامل موجب بارش های بیش تر در دامنه های شمالی البرز و دامنه های غربی زاگرس شده است

Handwritten calculations and notes:

۵۵۰۰ - ۲۰۰۰ = ۳۵۰۰
۱۵۰۰

۱۲ - ۳۰۰۰ = ۲۹۸۰

۳۰۰۰ - ۵۰۰ = ۲۵۰۰

۲۵۰۰ / ۱۵ = ۱۶۶.۶۶

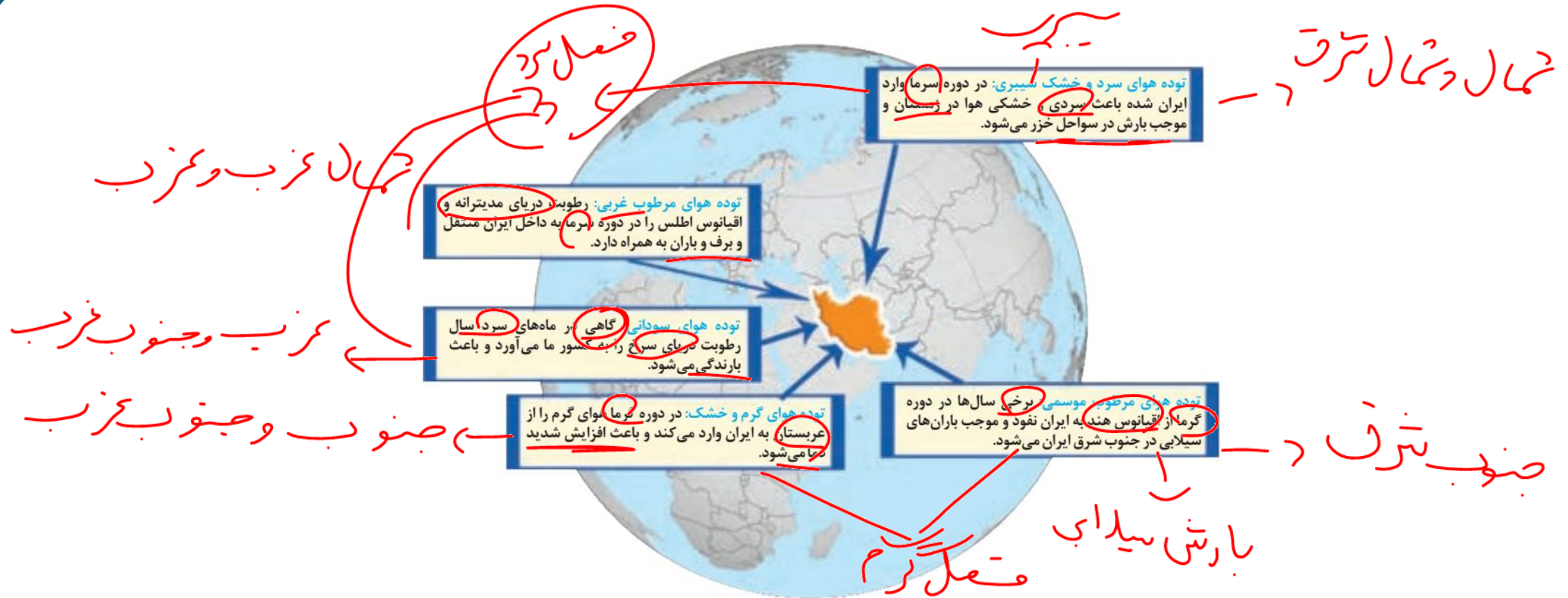
۱۸۰ = ۲۴۱۵

تفاوت در ارتفاع

حاصل شده دما

۳- ورود توده های هوا به کشور
توده هوا، حجم بزرگی از هوا است که ویژگی فیزیکی آن به خصوص از نظر دما و رطوبت، در سطح افقی در صدها کیلومتر تقریباً همسان باشد.
 در طول سال، انواع توده های هوا وارد کشور ما می شوند و آب و هوای ایران را تحت تأثیر خود قرار می دهند.
 این توده ها شامل **توده هوای غربی**، **توده هوای سیبری**، **توده هوای سودانی**، **توده هوای عربستان** و **توده هوای مرطوب موسمی** است.
 ویژگی های توده های هوا را مطالعه کنید که در طول سال وارد کشور می شوند.
مهم ترین عامل ریزش برف و باران و تأمین آب در کشور، **توده هوای مرطوب غربی** است که در دوره سرد سال وارد کشور می شود.

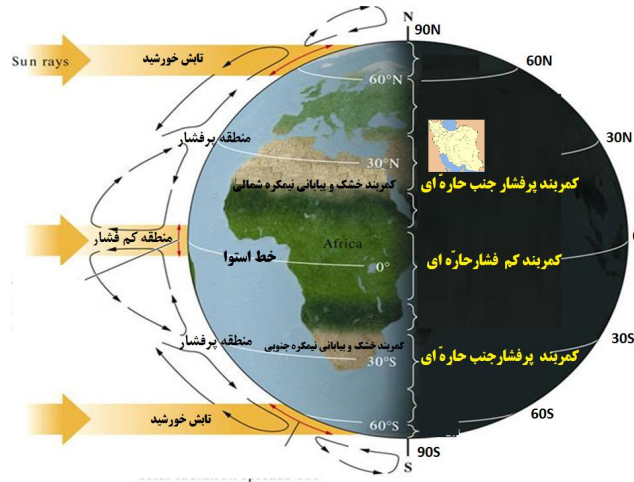
مدیران ارشد برف و باران

شکل ۱۱- توده های هوا که در طول سال وارد کشور می شوند.

سویچ گرمی

علت به وجود آمدن بیابان ها در ایران

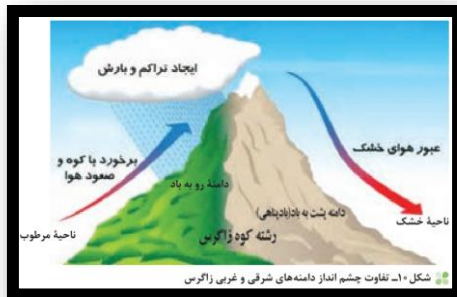
- ۱- عامل پرفشار جنب حاره ای
- ۲- جهت رشته کوه های بلند البرز و زاگرس
- ۳- دور بودن از دریاها و منابع رطوبتی

۱- عامل پرفشار جنب حاره ای

عامل پرفشار جنب حاره ای، مهمترین عامل ایجاد نواحی خشک و بیابانی در جنوب کشور است. مرکز پرفشار، از طریق جلوگیری از صعود هوای مرطوب، باعث کاهش باران و ایجاد بیابان ها در کشور می شود؛ مانند بیابان لوت که یکی از خشک ترین و گرم ترین نواحی کره زمین است.

۲- جهت رشته کوههای بلند البرز و زاگرس

رشته کوه های البرز و زاگرس دو اثر متفاوت دارند. از یک طرف این رشته کوه ها با جذب رطوبت، وضعیت آب و هوایی را در نیمه شمالی و غربی کشور مناسب کرده اند، و از طرفی دیگر، کوهستان های البرز و زاگرس همچون سدی در مقابل عبور توده هوای مرطوب به نواحی داخلی کشور قرار گرفته اند، بنابراین، نواحی داخلی کشورمان بارش بسیار کمی دارد و مناطق خشکی مانند بیابان دشت کویر را به وجود آورده است.

۳- دور بودن از دریاها و منابع رطوبتی

مناطق داخلی و شرقی کشور به دلیل دور بودن از دریاها و منابع رطوبتی، به مناطق خشک و بیابانی تبدیل شده اند، مانند بیابان طبس

آب و هوا چه تأثیری می تواند بر زندگی ما داشته باشد؟

هرچند پیشرفت فناوری تأثیر عوامل آب و هوایی بر شیوه زندگی انسان را کم تر کرده است؛ هنوز هم آب و هوا مهم

ترین عامل کنترل کننده فعالیت های روزانه و هم چنین طولانی مدت زندگی انسان است.

آب و هوا در زندگی انسان ها تأثیرات زیادی دارد.
 دست کوب (بیابان گرم با زمستان سرد)
 سیلان های مرز ایران و مسکین شرقی (دست لوت) (بیابان گرم با زمستان معتدل)

آب و هوا بر نوع کشاورزی، گردشگری، معماری، سیستم های حمل و نقل و سلامتی انسان نیز تأثیر دارد. علاوه بر آن، بر نوع لباس پوشیدن و یا انتخاب نوع مسکن ما نیز مؤثر است.

آب و هوا و معماری
آب و هوا بر معماری تأثیرات زیادی دارد.

در کشور ما به دلیل **گوناگونی آب و هوا**، معماری های **گوناگونی** در نقاط مختلف کشور دیده میشود.
در گذشته، مردم در ساخت ساختمان، به اثر اقلیم بر ساختمان و محیط توجه میکردند و به همین دلیل در داخل خانه
هایشان دارای آسایش بودند و انرژی کمتری هم مصرف می شد.
به نظر شما آیا امروزه ساختمان هایی که ساخته می شود با اقلیم منطقه، هماهنگ می باشد؟

امروزه ساختمان هایی که ساخته می شود به اقلیم و اثر آن هیچ گونه توجهی نمی شود و به همین دلیل مردم در این خانه
ها آسایش ندارند و برای گرمایش و سرمایش خانه باید انرژی زیادی مصرف شود.

شکل ۱۸- خانه تاریخی حاج علی خان زند در قم

آب و هوا و سامانه های حمل و نقل
 برای **کاهش سوانح جاده ای**، توجه به اقلیم و پیش بینی وضع هوا، راهکار بسیار مناسبی است.
 توجه به وضع جوی منطقه در پروژه های راه سازی و طراحی سامانه های حمل و نقل بسیار مهم است.
 در صورت آگاهی از وضعیت آب و هوایی می توان خسارت های سوانح جادهای را کاهش داد.
 برف سنگین، سقوط بهمن، وقوع سیل، یخبندان و پدید آمدن مه از مهم ترین سوانح جاده ای در کشور است.

آب وهوا و سلامت

یکی از شاخه های دانش جغرافیا، جغرافیای پزشکی است.
 جغرافیای پزشکی در زمینه پراکندگی تأثیرات عوامل محیطی بر سلامت انسان مطالعه می کند؛
 به عنوان مثال، تشدید آلودگی هوای کلان شهرها و مناطق صنعتی کشور و یا آلودگی هوای استان های نیمه غربی کشور به وسیله ریزگردها، سلامت جسمی و روحی عده زیادی از هم وطنان را به خطر انداخته است.
 آیا می توانید دیگر تأثیرات آب و هوا را بر فعالیت های انسان بیان کنید؟
 آب وهوا بر خلق و خوی انسان تأثیر زیادی دارد. آب وهوا بر رفتار انسان اثر دارد. تغییرات آب وهوایی در وقوع جنگ ها اثر دارد و....

شکل ۲۰- آلودگی هوا - تهران ۱۳۹۴

مشکلات محیط زیستی ناشی از تغییر

وضعیت آب و هوایی

آلودگی هوا، بیابان زایی، خشک سالی و افزایش دما، مشکلات محیط زیستی مربوط به آب و هوا است که در سال های اخیر، کشور ما و دیگر کشورهای جهان با آن روبه رو شده اند. این مشکلات نشان دهنده تأثیر منفی فعالیت های انسان بر آب و هوا است. وارونگی دما

آیا می دانید که چرا در زمستان و در شهرهای بزرگ، آلودگی هوا بیش تر می شود؟

همان طور که قبلاً گفته شد با افزایش ارتفاع، دمای هوا کاهش می یابد، اما در وضعیتی که با افزایش ارتفاع، دمای هوا به طور ناگهانی افزایش یابد، وارونگی دما رخ می دهد. در این حالت، هوای سرد و سنگین در سطح زمین قرار می گیرد و اجازه نمی دهد آلودگی به طرف بالا حرکت کند و در نتیجه، میزان آلاینده ها در هوای شهرهای بزرگ مانند تهران بسیار زیاد می شود و مشکلات فراوانی را برای مردم ایجاد میکند.

در شرایط وارونگی، حرکت صعودی و جابه جایی هوا صورت نمی گیرد.

بحران ریزگردها

ریزگردها بیشتر شامل **گرد و غباری** است که **وارد هوا می شود**. محدوده جغرافیایی بحرانی این پدیده، کشورهای ایران، عراق، ترکیه، کویت و عربستان هستند.

عواملی چون کاهش ریزش های جوی، خشک شدن باتلاق ها و مدیریت ضعیف منابع آب در این مناطق، باعث شکل گیری این پدیده شده است.

به نظر شما آیا عوامل دیگری در وقوع پدیده ریزگردها نقش دارد؟
ریزگردها موجب عفونت های ریوی و اختلالات تنفسی در انسان می شوند. ریزگردها هم چنین موجب آسیب رساندن به جنگل های زاگرس و کاهش میزان تولید محصولات کشاورزی می شوند و میدان دید را کم می کنند.

ریزه؟

راههای مقابله با ریزگردها ؟

برای مقابله با ریزگردها راههای مختلفی است.

احیای تالاب ها و تأمین حقابه رودخانه های منطقه، اجرای طرح های بیابان زدایی، تغییر در شیوه کشت و مدیریت صحیح آب در بخش های مختلف، روش های مناسبی است.

آیا می توانید راه های دیگری برای مقابله با ریزگردها پیشنهاد دهید؟

برای حل مشکلات محیط زیست کشور، مدیران، برنامه ریزان و مسئولان باید به بعد مکانی تصمیم گیری های خود توجه جدی کنند و در حفظ منابع طبیعی و ملی کشورشان تلاش کنند. با مشورت با همکلاسی های خود، چند راهکار برای مقابله با مشکلات محیط زیستی کشور ارائه کنید.

سوالیات

۱ - در کدام گزینه عبارات درستی بیان شده است؟

- الف) در وارونگی دما، هوای سرد و سنگین تر در مجاورت زمین است و لایه هوای گرمی در بالای آن قرار دارد. ✓
- ب) رشته کوه زاگرس از برخورد صفحه عربستان و صفحه اوراسیا به وجود آمده است که پس از تشکیل به حالت اولیه باقی مانده است. ✗
- ج) حذف اطلاعات غیرضروری و حفظ اطلاعات مرتبط با پژوهش مرتبط با مرحله سوم یک تحقیق و پژوهش جغرافیایی است. ✗
- د) نزدیکی به دریاها و دوری از آن در آب و هوای کشور ما، دو اثر متفاوت دارد. ✓

۴ «الف» و «د»

۳ «ب» و «ج»

۲ «الف» و «ج»

۱ «الف» و «ب»

گرم و خشک معتدل و خنک

۲ - باتوجه به «انواع چهارگانه آب و هوا» در ایران، به ترتیب، ویژگی مشترک آب و هوایی شهرهای «بیرجند و زاهدان» و شهرهای «رشت و گرگان» کدام است؟

۲ بارندگی کم و خشکی هوا- رطوبت نسبی بالا

۱ تعرق اندک- افزایش بارندگی با افزایش ارتفاع

۴ اختلاف شدید دما- اعتدال دما در طول سال

۳ میانگین دمای بالای سالیانه- پوشش گیاهی غنی

۳ - چرا دمای شهر «همدان» خنک تر از دمای شهر «شیراز» است؟

۱ شیراز در مقایسه با همدان از منابع رطوبتی دورتر است.

۳ همدان در دامنه های رشته کوه البرز واقع شده است.

۲ شیراز در عرض جغرافیایی پایین تری قرار دارد.

۴ همدان برخلاف شیراز تحت تأثیر توده های هوا قرار دارد.

۴ - گزینه درست را انتخاب کنید.

- با توجه به موارد زیر، کدام گزینه درست نیست؟

- الف) توده هوای مرطوب غربی **سرد** - **برف در باران**
 ب) توده هوای مرطوب موسمی **گرم** - **بارش سیدایی**
 ج) توده هوای سرد و خشک سیبری **سرد** - **کاهتی شدید در مناطق شمالی البرز**
 د) توده هوای گرم و خشک عربستان **گرم** - **افزایش شدید دما**

- ۱ مورد «ج» از نظر اثرات آب و هوایی، با مورد «د» و از نظر زمان ورود به ایران، با مورد «ب» متفاوت است.
- ۲ مورد «الف» از نظر زمان ورود به ایران، با مورد «د» و از نظر اثرات آب و هوایی، با مورد «ب» مشترک است.
- ۳ مورد «الف» از نظر زمان ورود به ایران، با مورد «ب» و از نظر اثرات آب و هوایی، با مورد «د» متفاوت است.
- ۴ مورد «ج» از نظر اثرات آب و هوایی، با مورد «ب» و از نظر زمان ورود به ایران، با مورد «الف» مشترک است.

۵ - دوری و نزدیکی به دریاها به عنوان یکی از عوامل ناشی از موقعیت جغرافیایی چه تأثیری بر آب و هوای نواحی دارد؟

- ۱ در نواحی داخلی موجب اختلاف دمای زیاد، در نواحی شمالی موجب افزایش باران و اختلاف دمای کم و در نواحی جنوبی با عدم تأثیر بر میزان بارش، موجب شرجی شدن هوا و اختلاف دمای کم می شود.
- ۲ در نواحی داخلی موجب اختلاف دمای زیاد، در نواحی شمالی موجب افزایش باران و اختلاف دمای کم و در نواحی جنوبی با تأثیر بر میزان بارش، موجب شرجی شدن هوا و اختلاف دمای زیاد می شود.
- ۳ در نواحی داخلی موجب اختلاف دمای کم، در نواحی شمالی موجب افزایش باران و اختلاف دمای زیاد و در نواحی جنوبی با عدم تأثیر بر میزان بارش، موجب شرجی شدن هوا و اختلاف دمای زیاد می شود.
- ۴ در نواحی داخلی موجب اختلاف دمای کم، در نواحی شمالی موجب افزایش باران و اختلاف دمای زیاد و در نواحی جنوبی با تأثیر بر میزان بارش، موجب شرجی شدن هوا و اختلاف دمای کم می شود.

۶ - عامل پرفشار جنب حاره، در کدام فصل سال به ایران وارد می شود و چه تأثیری بر آب وهوای کشور ما دارد؟

- ۱ فصل تابستان- مانع ریزش باران در دوره گرم سال می شود.
- ۲ فصل زمستان- به تعدیل هوا در مناطق جنوبی کشور کمک می کند.
- ۳ فصل تابستان- باعث ریزش باران در دوره گرم سال می شود.
- ۴ فصل زمستان- بر خشکی هوا در مناطق جنوبی کشور می افزاید.

۷ - با در نظر گرفتن تأثیر اقلیم در ساختمان سازی، هریک از شرایط زیر به ترتیب مربوط به کدام یک از انواع آب وهوا در ایران می باشد؟

الف) دادن شکل گنبدی به بنا

ب) استفاده از پایه های چوبی برای ساختمان

ج) استفاده از بادگیر

د) بهره گیری از جهت آفتاب در بنا

۱ گرم و شرجی- کوهستانی- گرم و خشک- کوهستانی

۲ گرم و خشک- کوهستانی- گرم و شرجی- معتدل خزری

۳ گرم و شرجی- معتدل خزری- گرم و شرجی- معتدل خزری

۴ گرم و خشک- معتدل خزری- گرم و خشک- کوهستانی

۸ - دوری و نزدیکی به دریاها به عنوان یکی از عوامل ناشی از موقعیت جغرافیایی چه تأثیری بر آب و هوای نواحی دارد؟

- ۱ در نواحی داخلی موجب اختلاف دمای زیاد، در نواحی شمالی موجب افزایش باران و اختلاف دمای کم و در نواحی جنوبی با عدم تأثیر بر میزان بارش، موجب شرجی شدن هوا و اختلاف دمای کم می شود.
- ۲ در نواحی داخلی موجب اختلاف دمای زیاد، در نواحی شمالی موجب افزایش باران و اختلاف دمای کم و در نواحی جنوبی با تأثیر بر میزان بارش، موجب شرجی شدن هوا و اختلاف دمای زیاد می شود.
- ۳ در نواحی داخلی موجب اختلاف دمای کم، در نواحی شمالی موجب افزایش باران و اختلاف دمای زیاد و در نواحی جنوبی با عدم تأثیر بر میزان بارش، موجب شرجی شدن هوا و اختلاف دمای زیاد می شود.
- ۴ در نواحی داخلی موجب اختلاف دمای کم، در نواحی شمالی موجب افزایش باران و اختلاف دمای زیاد و در نواحی جنوبی با تأثیر بر میزان بارش، موجب شرجی شدن هوا و اختلاف دمای کم می شود.

۹ - کدام مورد، بیانگر پدیده وارونگی دما می باشد؟

- ۱ هواى سرد و سبک تر در مجاورت زمین ساکن است و لایه هوای گرمی در بالای آن قرار می گیرد. در چنین شرایطی، حرکت صعودی و جابه جایی هوا صورت نمی گیرد.
- ۲ هواى مجاور سطح زمین گرم تر و سبک تر از لایه های بالایی است و به راحتی می تواند به سمت بالا صعود کند و جابه جا شود.
- ۳ هواى سرد و سنگین تر در مجاورت زمین ساکن است و لایه هوای گرمی در بالای آن قرار می گیرد. در چنین شرایطی، حرکت صعودی و جابه جایی هوا صورت نمی گیرد.
- ۴ هواى مجاور سطح زمین گرم تر و سنگین تر از لایه های بالایی است و به راحتی نمی تواند به سمت بالا صعود کند و جابه جا شود.

۱۰ - بارش های نیمه دوم سال در ایران، تحت تأثیر کدام توده های هوایی قرار دارند؟

۲ سرد و خشک سیبری- مرطوب ~~موسمی~~- سودانی

۱ سودانی- مرطوب غربی- مرطوب ~~موسمی~~

۴ سرد و خشک سیبری- مرطوب غربی- مرطوب ~~موسمی~~

۳ مرطوب غربی- سرد و خشک سیبری- سودانی

۱۱ - چرا هوا در استان هرمزگان گرم تر از استان آذربایجان شرقی است؟

- ۱ جنوب ایران به علّت وسعت پهنه های آبی، دارای هوایی گرم و شرجی است.
- ۲ در کشور ما به طور میانگین، میزان دما با حرکت از شمال به جنوب افزایش می یابد.
- ۳ استان هرمزگان در عرض جغرافیایی پایین تری از استان آذربایجان شرقی واقع شده است.
- ۴ در استان آذربایجان شرقی به علّت سنگینی و فرونشینی جو زمین، هوا سردتر می شود.

۱۲ - در کدام یک از شهرهای ایران، زاویه تابش خورشید به عمود نزدیک تر است و علت این امر چیست؟

۱ کرمان- استقرار در ناحیه گرم و خشک

۲ شیراز- قرار گرفتن در عرض جغرافیایی پایین تر

۳ یزد- نزدیک تر بودن به خط استوا

۴ بیرجند- قرار گرفتن در طول جغرافیایی شرقی